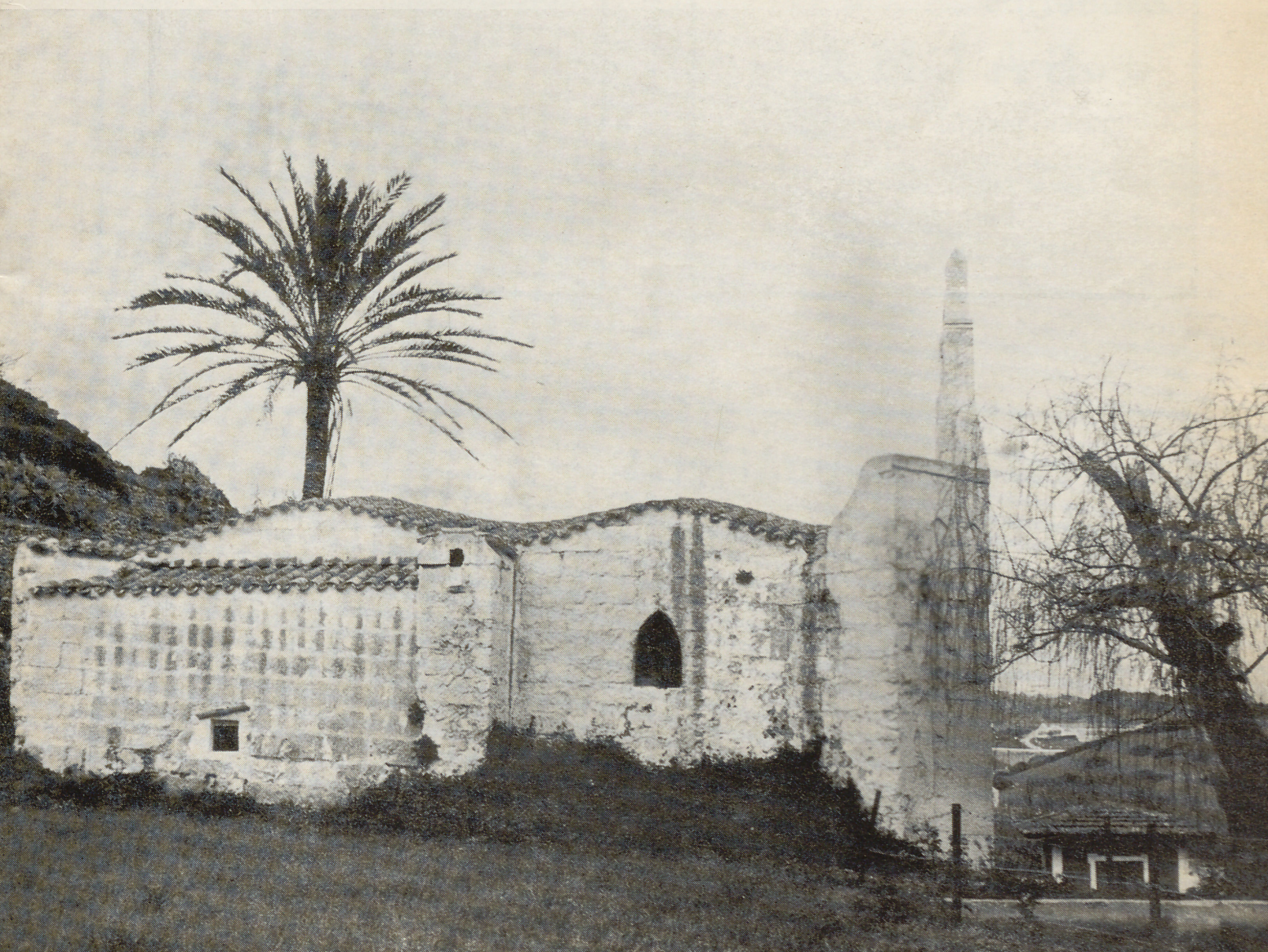

LLUC

JULIOL-AGOST 1969

ARGENTERIA D'ESTILS DIFERENTS,
ORFEBRERIA ARTÍSTICA,
ESPECIALITAT EN OBRES D'ART
RELIGIÓS

JOIERIA CODA
DE
LLUIS CODA
I CIA.

BROSSA I JAUME II
TEL. 212517
PALMA DE MALLORCA

Corderia

Català i Riutort, S. L.

Llongeta, 14 — Tel. 221761 — Palma

**GALLETES QUELY
I CAN GUIXA**

NOMÉS FABRIQUEN QUALITAT

Banderins

SALMA

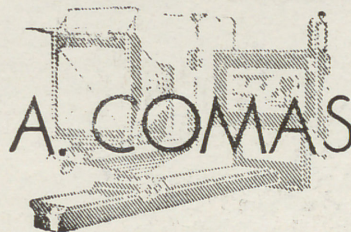
Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150 - 2.^{on} - 1.^a

Telèf. 252633

PALMA DE MALLORCA

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

Servei de comunicació amb el Santuari de Lluc

PALMA - LLUC (Autocar directe)	Sortida a les 17; arribada a les 18'45 (dies feners)
	Sortida a les 15; arribada a les 16'45 (dies festius)
LLUC - PALMA (Autocar directe)	Sortida a les 8'20; arribada a les 10 (dies feners)
	Sortida a les 13; arribada a les 14'30 (dies festius)
PALMA - LLUC (Tren i autocar)	Els trens de Palma-Inca de les 9 i de les 15, enllacen amb els autocars d'Inca-Lluc.
LLUC - INCA	INCA - LLUC
Sortida a les 8'20; arribada a les 9'10	Sortida a les 10; arribada a les 10'50
Sortida a les 17; arribada a les 17'50	Sortida a les 17; arribada a les 18'50

Correu dels amics

Maria Sabater, l'autora de «Pàtria»

Sr. Director de LLUC:

Na Isabel Vidal, de Santanyi, al número de maig d'aquesta revista cerca qui vulgui donar-li «alguna notícia sobre la vida i l'obra d'aquesta compositora (Maria Sabater) que va tenir tant d'èxit amb la citada cançó» (*Pàtria*), i jo de bon grat la vull complaure amb aquestes ben recollides i mal engirgola-des notícies.

Na Maria Sabater i Gerly va néixer a Milà (Itàlia), mallorquina de pare i italiana de mare i d'origen. El seu pare, que era pilot de professió, després d'uns estudis a Milà, actua com a cantant d'òpera a Milà mateix i a altres ciutats europees com Sant Petersburg (Teatre del Tsar), London (Covent Garden), etc.

La seva mare morí quan ella naixia, devers l'any 1870. Els seus avis en prengueren cura a Mallorca, però, como que moriren en pocs anys, fou pensionista de dona Rosa Cursach. Va rebre una cultura poc corrent en aquell temps i, endemés de l'italià, del mallorquí i del castellà, dominà els idiomes francès i anglès.

Estudià música des dels dotze anys fins al vint amb el Mestre Antoni Noguera. Va ser una excel·lent concertista de piano. Quan només tenia quinze anys, amb més grins dins el camp que notes musicals, un dia el Mestre Noguera la renyà: «Ets una malfeinera! Mira, si demà no m'has compost amb encert una cançó, no et tornaré donar classe». L'endemà havia compost *Pàtria*.

Encara que el seu fort no va ser la composició,

en va fer algunes altres: *La flor*, musicant la poesia Mirau aquestes fleretes, per indicació del seu autor Mn. Miquel Costa i Llobera; *Els tarongers de Sóller* amb lletra de don Josep Lluís Pons i Gallarza; i un *Goigs a Sant Blai* que s'han perdut. No he pogut saber noves d'altres composicions.

Va morir a Palma, al carrer de la Campana número 14 l'any 1942.

Crec que amb aquestes notícies hauré satisfet plenament la bona curiositat de Na Isabel Vidal. A ella i a tots quants han posat en perill d'esgotar en pocs mesos l'edició de *Mallorca: Cançons tradicionals*, el meu agraïment.

Miquel Julià

Tornant a la crítica

Sr. Director de «LLUC».

Em permetreu que intervingui en la petita i saludable polèmica suscitada a la vostra revista arran de la publicació, al número de gener, de les *Reflexions una mica frívoles a l'entorn del vi*. Per ventura no estarà de més recordar que l'autor feia precedir el seu parlament d'una nota en la qual deia, entre d'altres coses: «Confii que el lector se'n farà càrrec i em sabrà dispensar la manca de rigor, les inexactituds —en algun cas intencionades— i certes concessions —no gens males de trobar— a la «crítica-ficció». Pel que sembla, el neologisme i el to del paper no van ésser ben entesos i aquest arrossegà el rubumbori que els lectors ja coneixen.

Posats a parlar-ne, no hi ha dubte que més aviat s'ha de donar la raó a en

Sumari

Correu dels amics	1
Mallorca, cara i creu, per Miquel Gayà	3
Camina caminaràs, poemes de Rafel Socies i Company	4
Barcelona i Mallorca, per Josep Massot i Muntaner	6
Per a unes futures jornades teatrals, per F. P. B.	7
«Els carnisseres» de Guillem Frontera, per Josep Maria Llompart	8
Entorn a la ironia, per Bernat Vidal i Tomàs	10
Conversa amb Gabriel Janer Manila, per Francesca Ensenyat i Seguí	12
Tres notes arquitectòniques d'una Menorca insòlita, per Francina Orfila. Fotos de Toni Vidal	15
L'ensenyament sobre la base de la nostra llengua, per R. Ràfols i Camí	18
A la ciutat dels llibres	20
Una evocació i algunes activitats d'Eivissa, per M. Villangómez Llobet	23
Rosa dels vents	23
Món del disc. La cançó, per Joan Manresa	27
Posa-hi el dit	28
Cròniques del Món i la Bolla	29
Dins el cor de la muntanya	31

PORTADA:

Estampa d'una Menorca insòlita. L'ermita de Sant Joan, vora Maó. (Foto: TONI VIDAL)

LLUC

Revista mensual

Any XLIX - Núm. 580-581 - Juliol-Agost 1969

Direcció i administració: Pau, 3 - Palma de Mallorca
Tel·l. 21 23 56

Director Periodista: GABRIEL FUSTER MAYANS

Director religiós: CRISTÒFOR VENY, M. SS. CC.

Subdirector religiós: GUILLEM CELIÀ, M. SS. CC.

Secretari: MIQUEL GAYÀ

Administració: JACINT RODRÍGUEZ, M. SS. CC.

Subscripció: 150 ptes. anuals

Estranger: 200 ptes. anuals

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. Cors - Balmes, 89 Depòsit legal: P. M. 276-1958

Una Col·lecció

per als creients d'avui:

QÜESTIONS DE VIDA CRISTIANA

publicada

per l'Abadia de Montserrat

Preus de subscripció:

5 volums anuals: 200 pessetes

Correu dels amics

Llompart quan contesta que «el dret a dictaminar sobre el passat, el present i el futur» (retret del senyor Servera) «no és un dret que alguns creim tenir, sinó un deure de tota persona nada». Al senyor Servera, a qui no tenc el gust de conèixer, li demanaria si s'aturà a pensar sobre les inconveniències que una actitud excessivament reverencial vers el passat ens pot ocasionar. No creu, pel contrari, que necessitam «barallar-nos» una mica? Epl, Volia dir, simplement, que cadascú aportí lliurement el seu punt de vista de manera que entre tots poguem aclarir la nostra història col·lectiva. Ara, això sí, amb un mínim de respecte per les regles del joc...

I aquí si que un no pot coincidir amb en Llompart. Perquè en prescindir o, si s'atè a qualcunes, oblida les que no li convenen. Jo li demanaria, a en Llompart, si creu que la «ignorància», la «sancta simplicitas», etc., de bona part del poble mallorquí en qüestions, diguem-ne culturals, és congènita i incurable. ¿No podria ésser el resultat d'una sèrie de factors, dels quals no n'és ben bé responsable? Si creu que els nostres lletraferits —per assenyalar qualcú— tenen les mans ben netes. Si...

Tornant a la resposta,

confés que no he entès que volia dir en Llompart quan escriu que no té «temps ni humor d'exercir envers l'admirable senyor Servera» l'obra de misericòrdia que consisteix a ensenyar els qui no saben». Supòs que tindrà les seves bones raons i, a més, ja deixà el seu judici sobre els poetes «injuriats» al seu llibre *La literatura moderna a les Balears*. Per si ha de «tranquil·litzar» el senyor Servera, vet aquí el judici que el patriarca Aguiló mereix al vostre col·laborador Josep Massot i Muntaner: «Amb l'obra poètica (...) intentà de fendre la tradició culta amb la popular, i hi aportà un substrat conservador, religiós i patriòtic; esdevingué un dels millors poetes romàntics per l'equilibri i la frescor de la seva llengua i pel tractament que sabé donar als temes preferits: la mort, la natura i l'amor». (La cita és treta de la «Gran Enciclopèdia Catalana») Com veu, els «versots» no surten per enlloc. Es clar, però, que cadascú parla com vol, o com pot. I que al mercat existeixen productes excel·lents per a matar «moscards» sense haver de recórrer a artefactes bèl·lics.

Atentament vostre.

Antoni Lluc Ferrer

Llegiu i propagau

la Revista LLUC.

Subscriviu-vos-hi!

Mallorca, cara i creu

Quan surti aquest número de LLUC, ens trobarem ja de ple en el brogit de l'estiu, en el vaivé del turisme, en el bullici dels hotels i les platges, en el negoci de les empreses que s'hi dediquen. Som, certament, ben lluny d'aquella vida patriarcal, ja irremissiblement perduda, cantada per la nostra Maria Antònia Salvà:

La vella a l'ombra ja fila;
som a l'estiu: quin alè!...

Ara, tot cercant aquest alè, diríeu que la gent perd l'alè...

No m'atreviria, però, a formular invectives fàcils contra el turisme, de qui rebem —al capdavall— el pa i les sopes. Prou sabem una tradició d'austeritat i mancament, quan l'Illa en seglejos no massa lluny a penes recollia blat pels qui hi vivien; quan tants de mallorquins emigraven a França o a l'Argentina per fer-hi fortuna; i, més enrera, quan la costa se poblava d'atalaies i la mar congriava temors i feretat; o també quan la intransigència i un cristianisme mal entès —tan fill d'època com vulgueu!— dividia el poble en classes i races... Es fa difícil, tanmateix, dir una alabança sincera sobre moltes coses del nostre passat.

Amb aquest anar i venir de gent de tot el món, avui ja no són els mallorquins els qui emigren; ni aquella taula pobra —malauradament tan frugal— de tantes llars ja no pregona la misèria d'un poble subdesenvolupat; el mar, enlloc de congriar temors, és un breç de fresques ones; tantes races exòtiques que vénen, ens fan tornar tolerants; el progrés és cada dia més evident, les divises eleven el nostre nivell de vida, la calma se torna pressa i activitat. Grans empreses de construcció donen feina a milers d'homes que malviuen a altres regions; oficines i companyies de transports sostenen, a bon sou, famílies a voler; la indústria i el comerç ocupa gent i gent... Es la cara d'un balanç positiu que fa possibles moltes millores materials en tots els ordres.

A aquesta cara correspon una creu que pecaríem si no intentàssim estudiar-la també amb sinceritat.

Sense insistir en tot allò que té d'artificial aquesta nova manera de viure, i en els múltiples perills que ens assetgen si en un moment donat vegéssim estroncar-se tot aquest cabal, ens cal posar l'accent en la corruptibilitat materialista de tants d'esforços i afanys sense cap horitzó una mica més digne, en tants de llocs on la música i la diversió són rebaixats a l'infra-art, en tantes energies juvenils que no troben altra meta sinó en el semblar per a la carn, en tantes coses fonedisses, en manta buidor i podridura moral.

Lamentam, endemés, que tanta gent esbravi les seves energies únicament en la feina i el negoci, i doni en canvi tan poca importància als plers de l'esperit; que les empreses del pensament i de l'estudi no trobin un major nombre de seguidors; que a les altures del temps que vivim hi hagi un tan migrat interès pel conreu de la nostra ànima i la nostra personalitat com a poble

Persones sabem —i no poques!— qui a pesar de la posició social i el càrrec que ocupen, no en saben res de la nostra història particular; que cultiven un patriotisme negatiu de bambolla i fullaca, sense aprofundir ni poc ni molt en la molla i el bessó del nostre destí; per qui Mallorca és solament això, turisme, divises, folklore mal paüt, i anar fent; que no els fa cap escrúpol a la consciència ignorar d'escriure la llengua que parlen, ni hi senten la més mínima inquietud; que desconeixen els nostres pensadors i poetes, els qui en la vigília constant de llur esperit fan que Mallorca pesi —poc o molt— en el món de la cultura; que, a tot estirar, són consumidors de cultures d'importació, edificant, en conseqüència, llur personalitat sobre bases inautèntiques, d'un provinianisme eixarreit.

El benestar econòmic que avui eleva el nivell material de Mallorca, demana i reclama, en correspondència, un enlairament espiritual; que la gent que té tantes d'inquietuds pel negoci, en senti també per fer florir dignament el seu oci; que la nostra creixent densitat demogràfica humana vagi aliada amb una també creixent densitat cultural de la més bona llei; i, en fi, que se desterrin ja certes preocupacions provincianes i tanta mentalitat mediocre que encara fan possible creure que l'ús de la materna llengua no és acceptable en públic. Un millor cultiu de la intel·ligència, per part de molts, donaria una impressió de plenitud al nostre poble, i demostraria que Mallorca —que sap materialment tan ben guanyar-se la vida i la prosperitat— és també aquella terra de tantes centúries enrera que pogué ésser «un regne entre la mar», amb cetre, corona i dinastia propis. Els cetres, les corones i les dinasties materials diuen molt poca cosa als homes d'avui. Hi ha, però, les sobiranes de l'esperit, els cetres i les corones del pensament, les dinasties morals que no pericliten, i donen un aire propi i inconfusible als pobles que les ostenten. I aquesta és la creu que voldríem veure ben radiant, contraposant-se a aqueixa cara avui esplèndida d'una Mallorca que s'afanya en la seva construcció material i econòmica.

Miquel GAYA

camina, caminaràs...

(D'un recull guardonat amb el Premi «Joan Alcover» de la Ciutat de Palma 1968)

A N'Antònia, amb la lluita de cada dia

I

Jo sent la teva veu...

Jo sent la teva veu, imprescindible
vinyòvol de la vida embriagada
que no acopa el fluir que sempre serva.
Em destrossa l'entranya sens suplici,
i el novell Prometeu que en mi s'ajaça
reprèn amb el voltor cada volada
més ampla, i no en vull sentir-me escàpol.
Es suprema dolor, flor decidida
de sentir aquest mal que m'anomenen
amor i veritat, però és sentir,
tenir present un fet a cada estona
i bategar amb sang que me llenega
desfeta amb ops de bec de l'existència.

I me reneix la carn més enllestida
quan he sentit el foc de bec i urpes!
Veig el voltor que fuig amb tros de vida
però més vida em creix a les entranyes.
Desig que torni ja, i muir d'anhel,
li oferesc hostalatge, carn més nova
que em prem quan veig que torna amb ales
[altes.

T'entreg una altra volta la tanyada
i em deixis tot moment determinat,

a cient que te don amb la carn meva
tot el destí que ben peus alts camina.

Faré crida a la plaça de la vila
i per orde del cor se farà sebre
que jo, saig de les passes endreçades,
m'he aturat i m'atur davant un somni.

Perquè no és somni ja. És la ventura
d'obtenir una mirada vertadera;
d'allargar els meus braços per a atènyer
el teu cos alenat que em juny l'espatala;
de dur mots i silencis a la dansa
de cada dia nou, abans enlaire.

He duit el teu record amb la mà estreta,
però demà, sense ombra de miracle,
estrenyeré l'amor del primer dia
sense cap nosa, sols amb el camí
d'emprendre un altre pic les meves passes.

Ho perdré tot si vols, que no vull res
que encoratgi altra cosa que la vida;
sols duc, ja net a net, un glop de veu
que vessa un mot present de clara amor.

camina, caminaràs...

II

Ningú no em ginyarà...

Ningú no em ginyarà a cantar completes
d'una revetla falsa. La veu meva
és per sortir la nit dels foguerons
de les rabasses dures d'aquest viure,
i encerclar amb les flames alleujants
els estels, perdedors anit de llum.
Es un ofici mestre amb un camí
d'aprenentatge llarg com una vida,
i sols l'alè darrer és flamarada
que canta entre la mort, sens simulacre,
el poema sencer d'haver viscut.

Cap a ponent duré la meva mort
damunt l'esquena sempre, per poder
fer de cada moment un tros de vida
que ja sigui poema, amb la dolguda
presència de la càrrega a l'espata,
feix decisiu que no s'estén en somni.
I així i tot, sempre empès a la paraula,
no sé si podré mai alçar la faç
sense haver-la perduda enmig d'una ombra,
quan em creuré cantar a una revetla
de mort i vida, i és estat tan sols
un miratge de por de perdre passes.

La vida és comptadora des d'avui
perquè és avui que he escrit aquestes frases.
Me vull fer cavaller i vianant
per fer incorruptibles els camins;
i ja no tenc plorera. Duc la llança
armada amb diamant damunt la punta,
i faig vassall del meu lleial imperi

l'univers ben sencer, sense cap falta.
Faig modular amb mi totes les coses
i doblegar el seu sentit si importa,
puix no mancaba mai. I juc a bitlles
amb planetes que tots els punts recolzen.
I puc, si vull, brodar el meu front d'estels
i amagar encantat dins una nou
tot un ramell de màgics encanteris.

I tot perquè tenc veu, la meva veu,
amb tots els drets i els deures que assaonen
la veu de cada esser, perquè la veu,
el do suprem, ens porta la dolor
cap a la boca amb mots que l'articulen
i en fan disegni ple de sentiment.
La veu, la nostra veu, que diu l'amor,
la veritat i dóna sempre cara.
La veu venç els obstacles de la vida,
forada les parets de la ignorància,
solca en el camp de la incomprensió,
pega a l'enclusa de la nostra llengua,
penetra en la tempesta de la terra,
escarrinxa la pàgina del cor...
perquè és la veu tan dura..., no, més dura
que el diamant, la gemma amb més duresa,
la pedra preciosa sens cap ombra,
que crema amb més calor i no deixa cendra,
tota ella és foc, i pura se consum...

Barcelona i Mallorca

per Josep MASSOT I MUNTANER

Els mallorquins ens queixam sovint que els de Barcelona no ens entenen ni ens volen entendre, que en publicar llibres dels nostres escriptors els «humilien» afegint-hi llistes de paraules absents del Fabra (no sempre ben definides, de més a més), que quan aquests escriptors van a Barcelona no els fan el cas que pertocaria, que només se'n recorden de nosaltres quan els convé, que concedeixen massa poca importància a les nostres coses, que...

Totes aquestes històries ja són velles (n'hi ha prou de llegir la correspondència de Marià Aguiló per a adonar-se'n, i sens dubte encara trobaríem precedents més llunyans), i no seré jo que digui que estan del tot desproveïdes de fonaments. Però per ventura comença a esser hora que tots plegats ens prenguem les coses amb una mica més de serietat.

És ben cert que hi ha el perill del centralisme barceloní i de tot el que vulgheu, però cal que reconeguem tot allò que s'ha fet de positiu a Barcelona a favor de la cultura mallorquina. Ningú no pot negar que a Barcelona hi ha una simpatia autèntica envers tot el que sigui de Mallorca. En podria donar molts exemples, alguns d'ells viscuts. Limitant-nos només a la qüestió editorial, ¿on surten la major part de llibres d'autors mallorquins? ¿Qui ha publicat les obres completes de Costa i Llobera, de Joan Alcover, de Miquel dels S. Oliver, de Llorenç Riber, de Llorenç Villalonga, per citar només uns casos **ben rellevants**? Aquests darrers mesos hem vist aparèixer a Barcelona escrits de Baltasar Porcel —pensem que gairebé tota la seva producció és barcelonina—, de Blai Bonet, de Guillem Frontera, de Bartomeu Barceló, de Jaume Vidal Alcover, de Miquel Adrover i segurament d'altres que ara no record. La benemèrita col·lecció **Antologia catalana** es va iniciar amb el **Llibre de les bèsties** del nostre Ramon Llull, ha dedicat un volum a Llorenç Villalonga, un altre al menorquí Joan Ramis, en té un de Baltasar Porcel en preparació i ha donat ampla cabuda als poetes mallorquins a moltes de les seves antologies (i si aquesta representació mallorquina no és més extensa, no és per culpa dels «catalans»,

sinó perquè els mallorquins, per les raons que sigui, no hem —dic no hem, per desgràcia— respost a les proposicions de col·laboració que se'ns feien). Si passam al capítol de premis literaris, no costaria massa de demostrar que durant aquests darrers anys els mallorquins hi han resultat, en general, ben afavorits.

I podríem continuar encara, però no val la pena. Al costat d'això, què hem fet nosaltres de cara a Barcelona? És més: què hem fet de cara a nosaltres mateixos? Ja sé que a Mallorca hi ha gent que treballa i editors de bona voluntat. No vull judicar ningú, ni donar culpes als qui no les tenen. Però la pregunta és decisiva i la contesta, per desgràcia, massa senzilla: hem fet tan poca cosa que gairebé podem dir que no és res.

Ens exclamam si els «catalans» prescindeixen de la nostra música, però ¿qui de nosaltres ha fet un estudi vàlid sobre aquesta música? Lamentam que el nostre art no sigui més tingut en compte, però ¿on són les històries de l'art mallorquí (les monografies que hi ha són en general, per a vergonya nostra, obra d'estrangers)? Ens sap greu que històries de la literatura catalana com la del Dr. Rubió o la de Martí de Riquer donin tan poc relleu a la literatura de Mallorca, però ¿qui de nosaltres ha fet una història d'aquesta literatura? És veritat que en aquest darrer camp hi ha alguns treballs ben meritoris, però res no és definitiu ni complet. Més encara: no sabem quasi res de la literatura medieval (ni tan sols de Ramon Llull, des del punt de vista literari almenys), desconeixem per complet el nostre teatre antic —tan ric, si més no, per la quantitat—, tenim idees molt vagues sobre el temps de la «Decadència» (¿qui ha sentit parlar mai de Rafel Bover, de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament o del Comte d'Ayamans? ¿qui coneix a fons el món curiosíssim dels glosadors?) i les tenim potser massa clares sobre la «Renaixença». A Mallorca, hi ha hagut bons col·lectors del tresor de la literatura popular, però gairebé no tenim qui l'estudiï científicament.

El mateix podríem dir pel que fa a la història, tant la política (la que els francesos anomenen «événementielle») com l'econòmi-

PER A UNES FUTURES JORNADES TEATRALS

Diverses circumstàncies feren que, a finals de març, no se pogués aprofitar una oportunitat ben real de reunir diversos grups de Mallorca per tal de celebrar el «Dia Mundial del Teatre». El fet de que sis agrupacions intentassin unir els seus esforços per poder oferir al públic interessat tres dies de concentració teatral, amb sis representacions curtes obertes a col·loqui, amb ponències diàries, a més d'altres estudis referents a la situació del teatre a Mallorca, aquest fet —d'haver-se duit a terme— hagués pogut ésser el començament d'aquella tasca —amb gent nostre i per la nostra gent— a la qual em referia en una crònica anterior, demanant-la com a fonament per poder pensar en un renaixement del teatre aquí.

A l'hora d'analitzar els motius pels quals no es va fer, tots els que participarem en la preparació d'aquelles jornades ens espolsam les busques, perquè, tal vegada, hem fonamentat massa la feina damunt unes subvencions que no arriben o uns ajuts —sovint morals— que esperam com a panacea definitiva. És vera que sense un recolzament econòmic les possibilitats de realització es fan més difícils, però no impossibles, i no crec que calgui estar mans fentes

mentres esperam el sant adveniment. L'ajut que no aconseguirem de l'Ajuntament l'haguéssim pogut suplir amb més coordinació i una mica menys d'improvisació per la nostra part, malgrat les jornades no haguessin esdevingut molt llúides.

Pensant en l'any que ve, proposaria una sèrie de reunions —molt de mesos abans— de la gent més qualificada per fer-se càrrec d'aquesta empresa; gent que es preocupàs d'unir esforços i d'assabentar a tots els grups dispersos de les Illes, de quins serien els punts per ensolcar les futures jornades.

Amb aquesta nova concentració no és que vulgui menysprear aquelles que fins ara s'han fetes (em referesc a la del «Club Vincés» i la de Muro), sinó que deixant que aquestes subsistesquin o integrant-les en una sola, es pugui encaminar el nostre teatre amb la dinàmica que li pertoca, i no encaixonant-se —com de fet s'esdevé— en unes formes i continguts passats i sense valor actual. Seria ja des d'ara interessant recollir l'opinió de les agrupacions i de tots aquells que d'una manera o altre estan lligats amb el fenomen teatral nostre. Les planes de la nostra revista estan obertes a qualsevol suggerència.

F. P. B.

Barcelona i Mallorca...

ca, la social, l'espiritual, la cultural, la que sigui. Tenim publicades moltes monografies (algunes d'elles excel·lents), milers de documents (en general, mal transcrits i plens de faltes d'impremta), fins i tot alguns llibres que volen ésser vertaderes «històries», però la «vertadera història», la «història total», encara està del tot per fer, i no podem esperar que ens la vinguin a fer, ni enfadar-nos perquè els «catalans» no la tenen en compte o l'estrafan.

Ja sé que faig una mica —o un molt— de caricatura. Però tot això és molt seriós i molt tràgic. I mentrestant, els nostres universitaris es dediquen a estudiar cinquanta mil coses que no tenen cap relació directa amb les nostres realitats i un dia o altre es veuen

forçats a emigrar cap a l'«abominada» Barcelona, que té —malgrat tot— més possibilitats que no el paradís mallorquí.

Amb tot això, no vull fer cap apologia de Barcelona, ni justificar els errors o les omissions que els «catalans» —conscientment o inconscientment— puguin cometre. Simplement, vull fer una crida al realisme. És hora que deixem de queixar-nos i que ens posem a treballar, amb rigor i amb tenacitat, cadascú des del seu lloc i segons la seva capacitat, a fi que els recels provincians desapareguin i que el dia de demà la nostra cultura sigui més sòlida i les nostres relacions amb Barcelona més profundes i més madures. Per a alguns, serà simplement continuar el que han fet fins ara. Altres necessitaran una autèntica «conversió», que tregui prejudicis i infongui dinamisme i —en tant que sigui possible— optimisme. Sigui com sigui, tot el que es faci en aquest sentit serà benvingut.

“Els carnissers” de Guillem Frontera*

per Josep Maria LLOMPART

Per determinades circumstàncies, he hagut de llegir *Els carnissers*, aqueixa primera novel·la de Guillem Frontera, quan tothom ja me n'havia parlat. És empipador, això, perquè ben a desgrat meu he obert el llibre sota alguna mena de condicionament: la pruija, si més no, de foragitar l'esbart d'inoportuns, més aviat contradictoris apriorismes, i de situar-me en un nivell objectiu. Val a dir que, passades les primeres pàgines, la novel·la ha ajudat molt els meus bons propòsits, i aquest és un primer símptoma favorable que val la pena registrar.

Sembla que *Els carnissers* no ha tingut bona acollida entre els «més joves». No fa gaire ho comentava amb un amic «semivell» —vull dir no massa enfora de la meua promoció— i no me'n sabia donar una explicació satisfactòria. A ell la novel·la li havia agradat fins a la vora de l'entusiasme, i a més a més ho raonava amb arguments crítics de força pes; arguments que m'han repetit, amb variants, altres companys de «quinta». També els «més joves», emperò, argumentaven amb una certa solidesa —i des d'un punt de vista ben diferent, és clar—, plantejant un desacord diguem-ne generacional prou curiós. En tot cas —segon símptoma favorable—, el llibre d'En Frontera havia interessat, per a bé o per a mal, els uns i els altres.

Llegint *Els carnissers*, m'ha semblat que al cap i a la fi aquell desacord era lògic. En Guillem Frontera, a qui habitualment s'ha atribuït el fàcil paperet d'adolescent terrible de províncies, no ha escrit la novel·la arrauxada, juvenil, agressiva, que, predisposats al blasme tenyit d'escàndol o a l'exaltació triomfal, la gent esperava d'ell. Sinó, ben al contrari, una novel·la madura, serena, objectiva, equilibrada; una novel·la escrita amb seny (un seny, sigui dit amb perdó, gairebé de bístia vella) i amb lucidesa. Això no esdevé sovint quan l'escriptor no ha passat de la vintena i publica la primera obra narrativa. En últim extrem, posa de manifest una certa casta de coratge molt digne d'esser tingut en compte. Si voleu, podem considerar-ho com a tercer símptoma favorable.

Acabada la lectura, m'he adonat que a Guillem Frontera li hauria estat molt fàcil deixar-se

endur per tres temptacions: primerament, la de descobrir qualsevol dels conegudíssims Mediteranis, és a dir, voler-se situar de cop i volta, a tall de «nouveau roman» o del que sigui, dins la penúltima avantguarda de l'art de narrar. En segon lloc, la de fer-hi tot el lleixiu, com si diguéssim, abocant en aquesta primera novel·la el caramull de ràbies, ingenuïtats i projectes d'adobar el món, que haurà anat acumulant —i és ben lògic— al llarg de la seva recent adolescència. I, en darrer terme, la de sortir per la tangent del pamflet iracund i pseudosociològic. Però no. En comptes d'això, En Guillem Frontera, que sospita que ha meditat molt a fons i en fred la planificació de *Els carnissers*, ens ofereix una novel·la on no hi ha cap ambició que l'autor no sigui capaç d'abastar. Sembla que ell abans d'escriure cada línia, explorava l'abast dels propis coneixements, a fi de deturar-se a la ratlla mateixa de les seves possibilitats. Per això ha treballat damunt la base de dos avantatges: la tria d'una tècnica no precisament original però sí eficaç, i la possibilitat de donar a la narració un demble seguríssim. Guillem Frontera es limita, en definitiva, a contar, objectivament, sense esgarips ni clamorosos al·legats d'acusació, unes coses que passen, que ell coneix, i de les quals creu convenient informar el lector per mitjà d'una ficció narrativa. I això ja no és un símptoma, sinó una qualitat palpable.

Partint d'una problemàtica individual, *Els carnissers* reflecteix un fenomen col·lectiu: l'ensorrada de l'estament senyorial i l'ascensió d'una nova classe, una pseudoburguesia d'extracció camperola, enriquida precipitadament mercès a les possibilitats que ofereix la indústria del turisme. És la «transmissió de poders» al·ludida per Llorenç Villalonga en el pròleg. Ara bé, cal aclarir —i en aquest punt insisteix encertadament el prologuista— que tot el canvi es redueix a això: una simple transmissió de poders. En el fons, les estructures socials i mentals resten inalterades. Quan Miquel compra la possessió d'on havia estat missatge, retira el vell escut d'armes que secularment havia presidit la porta del casal, i el substitueix pel seu propi imaginari blasó dibuixat damunt rajoles de València. L'esguard crític d'En Guillem Frontera ha penetrat agudament dins el tarannà d'aquesta mena de novell estrat

* «El Club dels Novel·listes», LVII. Barcelona, 1969.

social purament mimètic, que alguna pupilla innocent podria voltar de llüissors revolucionàries. Res no ha canviat, en efecte. És simptomàtic que, fa prop de quaranta anys, una coneguda peça còmica de Josep Maria Tous i Maroto —i que ningú no s'espanti, que no pretenc establir paral·lelismes valoratius— fregàs superficialment aquesta visió, d'altra banda repetidíssima. Els esquemes dins els quals es movia Mestre Lau es Taconer, esdevingut «Marquès del Tirapeu», no eren gens dissemblants dels que condicionen les actituds d'En Miquel. Hi ha, això sí, una diferència bàsica: a Mestre Lau li havia calgut guanyar un premi de la loteria per a aconseguir el poder econòmic. Era la «chance» única i exclusiva amb què podia comptar. Diversitat conjuntural, doncs, en un immobilisme estructural monolític, que, si no reflecteix tota la veritat de la situació, dóna una idea ben clara d'un dels seus possibles aspectes.

A la novel·la que ens ocupa, l'enfrontament de classes es produeix en un doble pla generacional: els pares i els fills. El novel·lista matisa amb intel·ligència les motivacions i la conducta —tan diferents— dels uns i dels altres. Positura elegiaca i displicent —¿villalonguesca?— dels antics senyors; eufòria confusa —¿amb una espurna de desencís?— de part dels nous poderosos. I, a l'altra banda, a l'altre indret, lliurant-se a la disbauxa atordidora, el fill de casa bona, irritat, destructor, fent valer a plena consciència unes darreres engrunes de superioritat damunt l'acomplexat fill dels «parvenus», company seu de gresques. Jo no gosaria afirmar, com fa Villalonga, que *Els carnissers* sigui sobretot una novel·la psicològica; però sí que els elements psicològics hi són emprats amb molt ben tremp. En línies generals, l'esbós dels personatges no falla mai ni en cap ocasió. Fins i tot quan es tracta dels més marginals i anecdòtics. Vegeu, per exemple, cap a les darreres pàgines del llibre, aquell cambrer que fa el xantatge a En Miquelet. El seu pas per la novel·la és ben fugisser; però en unes poques ratlles queda dibuixada una figura que el lector ja no oblidarà.

He al·ludit abans els valors estructurals de la novel·la de Guillem Frontera. L'acció, ben simple, es desenrotlla dins les hores finals d'un dia d'estiu, un estiu minvant cap a la tardor. Aquest únic pla temporal, tan reduït, fa de lligam entre la parella de dobles plans —generacional i de lloc— que dibuixen les altres dimensions del quadre, resultant-ne una arquitectura narrativa molt sòlida, molt ben travada peça per peça. Quant a l'escriptura, l'autor ha maldat per assolir el difícil «grau zero». Cal confessar que no ha reeixit gaire. Moltes vegades la prosa de *Els carnissers*

davalla per sota zero, i és aquí, en el caire estilístic, on podríem fer a Guillem Frontera alguns retrets seriosos. Això no vol dir, emperò, que la novel·la estigui mal plantejada estilísticament. Al contrari: aquest és el camí vàlid, i tot fa pensar que l'autor de *Els carnissers* pot arribar a petjar-lo amb fermesa.

No voldria que el lector deduís, de tot el que he dit, que consider *Els carnissers* una obra quasi genial. Déu me'n guard! Precisament trobo que un dels mèrits d'En Frontera —ja ho he explicat al començament— és d'haver tingut el bon seny de defugir les positures genialistes. En Frontera no ha escrit una novel·la d'aquestes que els crítics solen dir que «obren camins» (si els haguéssim de creure, se n'haurien oberts tants, de camins, que això ja fóra un laberint enfollidor), sinó una novel·la més tost senzilla, volgudament modesta, clara d'intenció i de visió, gairebé perfecta dins els seus límits. Una narració excel·lent, al capdavall.

Josep Maria LLOMPART

NOTA PRESCINDIBLE.—No em sé estar de fer referència a una petita accessorietat que consider completament errònia. A la pàgina 105 de *Els carnissers* llegim que don Fulgenci (l'aristòcrata vingut a menys) creu que *El pi ver* de Maria Antònia Salvà és un dels millors poemes de la literatura universal, «comparable —diu textualment— a *La cançió del pirata*». Això és absurd de cap a peus. Si don Fulgenci, poeta «amateur» i nonat, havia sentit en la seva joventut, com sembla, campanes de *La Nostra Terra*, és lògic que consideri *El pi ver* (que és un magnífic poema) una obra mestra de la literatura universal. Ara, allò que de cap manera pot fer és posar al mateix nivell *La cançió del pirata* (que també, i no us en rigueu, és un gran poema). La raó és evident: aquelles mateixes campanes haurien tingut segurament prou cura d'assabentar-lo que Espronceda era més aviat còmic i del tot rebutjable. Jo m'arriscaria a suggerir que, si es fa una segona edició de *Els carnissers* i es vol mantenir en aquest punt la referència a una peça romàntica aqueixa aberrant *Cançió del pirata* sigui substituïda per *Booz endormi* de Victor Hugo, *Moïse* de Vigny o *Le lac* de Lamartine (que així mateix són tres poemes que Déu n'hi do). Les opinions i els gustos literaris de don Fulgenci (que tampoc no és del tot cretí i àdhuc té la seva cultureta) assolirien amb aquest canvi una coherència que ara no tenen. I no m'entretindré explicant-ho per no allargar massa aquesta nota, de la qual el lector pot prescindir sense cap escrúpol.

J. M. LI.

conversa amb:

gabriel janer manila

—¿Per a qui has escrit «L'abisme»,¹ Gabriel?

—Per a la gent jove. He escrit «L'abisme» per a la gent jove.

La llarguíssima jaqueta negra d'En Gabriel li cau en dos o tres doblecs damunt els genolls. «L'abisme», abans que res, significa per a mi haver posat una fita dins la narrativa mallorquina, diu.

—¿Només això?

—És un punt de partida.

El perfil acusat, fort, no gens agressiu, gairebé dolç de Gabriel Janer Manila, tremola, desapareix, i, bruscament, restam cara a cara. I em torna a fer una altra vegada la impressió de nin gran. Amb l'índex de la mà dreta, àgilment, s'empeny les ulleres. Parla el narrador de «L'abisme», l'extraordinari narrador. Parla molt aviat, gairebé amb nervis. Si ara hagués de tornar a escriure «L'abisme», seria un llibre així de gruixat, diu. A estones discutim. Se mira el dit gros i l'índex, entre els quals hi ha deixat un espai força ample, per a un llibre. Diu que a «L'abisme» volia dir-ho tot. Diu, hi vaig voler posat tot el que tenia... És clar, té la desgràcia d'haver estat publicada dos anys després d'haver-la escrita. Té aquesta desgràcia...

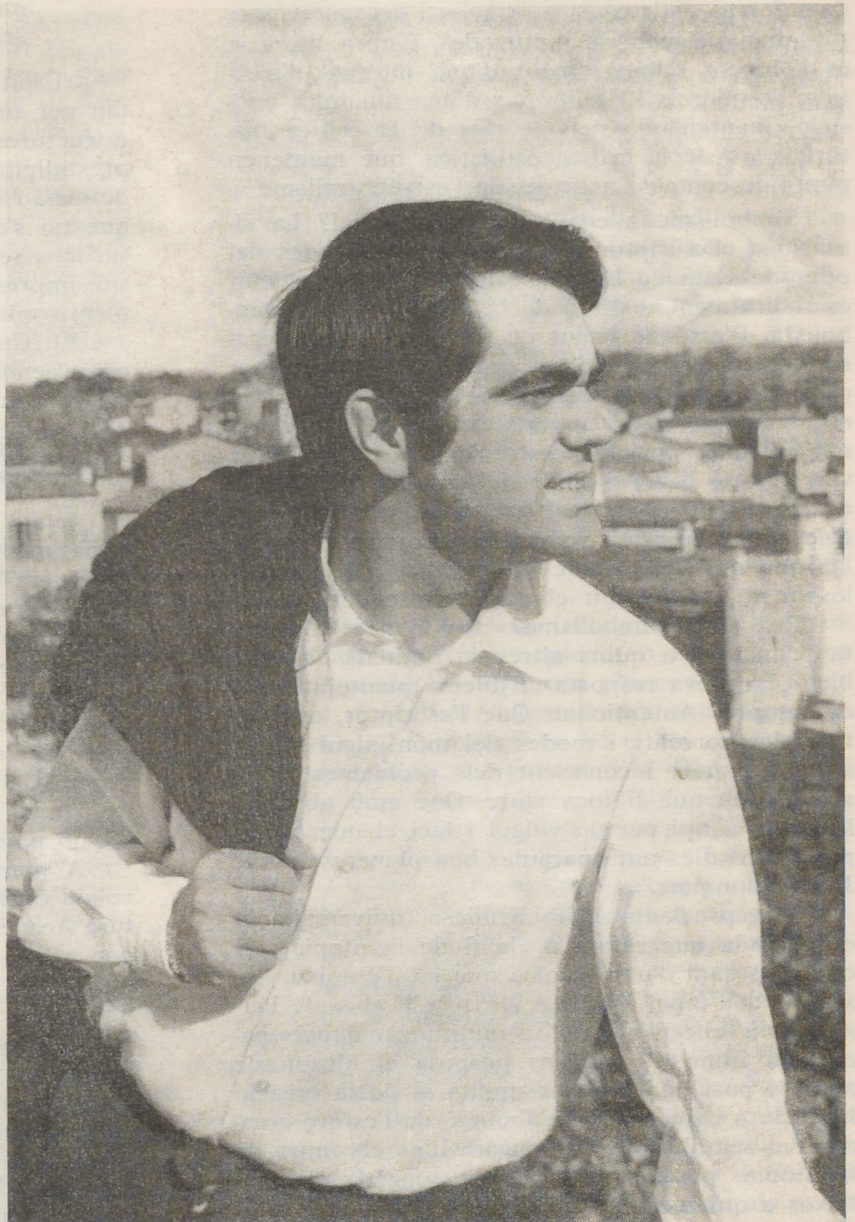
Els gests d'En Biel es repeteixen una vegada i una altra, més feixucs.

«—Què vos agradaria esser capellans, en esser grans?

Els al.lots respongueren que sí.

—Idò ho deis a ca vostra, i farem cames...

Veniu, m'ajudareu a alçar aquest parell de sacs...».

—¿T'ha influït molt la religió?

—Som cristià, més que res, i la religió, evidentment, ha influït molt la meua obra. Més aviat, però, crec que ha influït tota la meua generació...

Josep Maria Llompart, en el pròleg, parla d'«una òptica massa simple per a expressar una problemàtica complexa». Aquest exemple mateix, crec que podria servir:

«Un matí assolellat, quan la maina floreix líriques claredats, la monja descobrí dos nins que

(1) Biblioteca «Les Illes d'Or» Ed. Moll. Mallorca, 1969.

es tocaven amagats darrera una post de cosir».

En Gabriel somriu. Molta gent li ha dit que hi ha trossos de «L'abisme» que «fan moltes rialles». Què he de dir, a això, demana. No, res, res...

—Dels premis literaris, ¿opines alguna cosa?

—*Opín una cosa. Que els premis literaris, en les nostres circumstàncies, donen una empenta. Si «L'abisme» no hagués guanyat un premi, segurament que encara estaria dins un calaix.*

El premi que va guanyar «L'abisme», com sabem, és el penúltim «Gabriel Maura», de novel·la. L'escriptor, encara no ha après el funcionament de la rodeta del conyac SOBERANO, i està lluintant per omplir una trista copa. Diu, la crítica ha estat molt positiva; de vegades m'ha ferit, però ha estat molt positiva, al capdavant. M'han donades moltes opinions que m'han semblat bones. És curiós, una senyora em

va dir: és horrible. Vostè deu ser molt trist, si pensa tot això. No surt cap bona persona. El pitjor de tot és que quan l'has llegida no et pots tranquil·litzar dient que tot són fantasies de l'autor.

Jo crec que qualsevol escriptor conscient podria estar satisfet si conseguia que una senyora qualsevola arribàs a comprendre que les novel·les, les poesies i les obres de teatre, no sempre són invents de l'autor.

M'agrada escriure, diu. L'escriptor dona testimoni del que viu, de vegades inconscientment. Abans que escriure crec que s'ha d'haver viscut intensament. També cal estar al corrent, llegir molt... Escriure lleva temps al llegir.

—¿Prepares alguna cosa més?

—*La publicació de «El silenci», la meva segona novel·la.*

Algú ha dit que, tal com estan les coses, aquesta segona novel·la d'En Biel es publicarà per

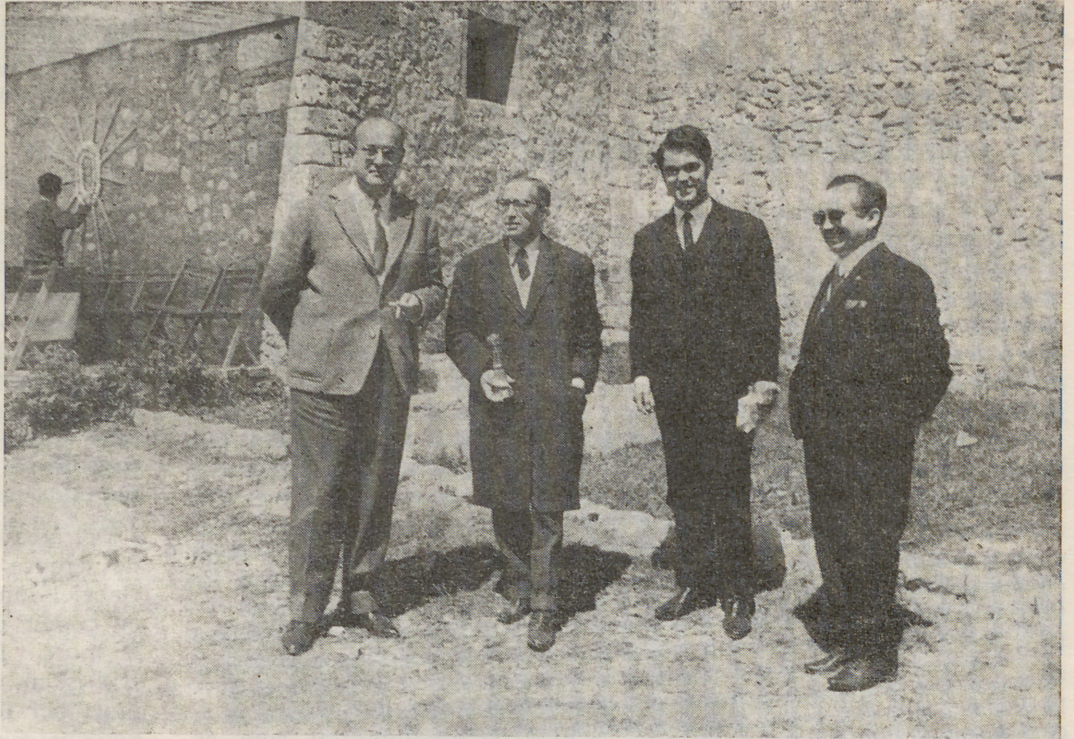
celebrar el vint-i-cinc aniversari de la publicació de «L'abisme». (Que Déu no l'haja escoltat!).

«El silenci» és la història d'una frustració, diu, d'un desencany. Reflecteix una situació social. L'home, l'Home, és un producte de les estructures. El fan d'una manera determinada i el condicionen. Per a mi és una novel·la important. Ara estic treballant en una altra novel·la: «La capitulació», que, juntament amb les altres dues formarà una Trilogia. El protagonista de «La capitulació», Carles, és gairebé una víctima de la seva inmaduresa, un fet molt propi del nostre temps.

Del nostre temps, i jo crec que de sempre. Les tres novel·les de Gabriel Janer tenen moltes coses en comú: una gran obsessió per la mort. La mort em preocupa moltíssim, diu. Janer es val de la mort per fer reaccionar els seus personatges d'una manera determinada; s'hi val amb molta facilitat. El sexe, és una altra sor-

Gabriel Janer el novel·lista somrient i jove, acompanyat dels poetes Josep Maria Llompart, Llorenç Moyà Gilabert i Miquel Gayà en una festa a Castellitx (Foto: BALAGUER, Algaida).

tida que els dóna. A «L'abisme», planteja el problema de l'homosexualitat. Ja dic, personalment crec que de totes tres novel·les se'n podria fer una de llarga, molt més llarga del que són ara totes tres juntes. Resoldre molts problemes comuns en totes elles, que han quedat simplement plantejats. Un altre denominador comú de tota l'obra d'En Janer és l'interés que desperta, que no minva ni un sol moment, l'habilitat per conduir els fils de l'acció.

Hem parlat de moltes coses, un poc de tot, és a dir, de res. Per l'esquerra ens arriba una llum niala, una llum d'horabaixa de tot de quasi estiu. Molt prop de nosaltres, una bona biblioteca catalana, molt especialitzada. No ho creguis, no és molt bona, diu. En Biel està pàlid, com sempre que l'he vist, i molt seriós, com quasi sempre. Seguim parlant de tot.

—¿Tú creus que basten les publicacions en la nostra llengua que tenim a Mallorca?

—Hi ha poc públic. S'hauria de promocionar molt més la llengua vernacle. Així i tot hi ha gent que s'interessa, sobretot gent jove. S'hauria de fer alguna cosa per a aquesta gent interessada, al mateix temps —ja ho he dit— que interessar altra gent. Fa falta una revista representativa del nostre moment, que fulletjant-la, d'aquí a cinquanta anys, ens pogués donar una idea de la nostra situació. Ja dic, la joventut d'ara, amb tots els seus defectes, em sembla molt millor que la de la meva generació. Llavors, molts joves de la meua edat, només llegien «EL COYOTE»...

—Tu que ets mestre, ¿ens podries dir alguna cosa de la literatura catalana infantil, ja que hi som?

—Al costat de les altres literatures espanyoles, la literatura in-

fantil catalana està beníssim. Amb això sí, que estam a nivell europeu. Aquesta literatura, deu molt a Marta Mata. Aquí, a Mallorca, no es consumeix; la gent no està preparada, no veu la transcendència que té. En canvi al Principat, sí.

A l'habitació veïnada, paret per paret, unes nines ploren. A fora, la ciutat s'està posant gris, gris de tarda molt fet, ja. Quedam per un dia qualsevol a una hora qualsevol, per tornar-ne parlar. L'ascensor està ocupat, i lentament, vaig davallant sis trossos d'escala iguals, monòtons, tacats de groc. Al carrer, la ciutat em sembla més freda que mai, més inhòspita que mai, més buida que mai, a aquestes hores. Se m'ocorre que el que realment necessitam a Espanya, són moltes persones com En Gabriel Janer, moltes...

Francesca ENSENYAT I SEGUÍ

Tres notes arquitectòniques d'una Menorca insòlita

FOTOS: Toni VIDAL

TEXTOS: Francina ORFILA

Els menorquins tenim una mica el complex d'oblidats. Una vegada Tomàs Vidal —un de tants menorquins de la diàspora— escrivia damunt «Tele/Estel»: «Menorca, ja ho hem dit, és l'illa poc i mal coneguda. Els menorquins, en contraposició, no es resignen a aquest fet i quan surten de casa seva no perden ocasió de dir: jo som de Menorca, sabeu?... Per això, quan se m'ho ha demanat, he cercat una manera escaient de presentar Menorca des de LLUC. M'ha semblat, però, que calia fugir del tòpic de la postal. La visió de Menorca que m'abellesc de presentar és distinta de les que solen sortir de l'illa enviades per correu pels turistes. L'exposició és incompletíssima, no cal dir, però sí molt representativa dins l'obra d'un artista encara jove. Toni Vidal —sense ser parent d'en Tomàs Vidal, ja citat— també s'ha fet menorquí diaspòric. Un dia es va cansar d'haver de viure re-

tratant soldats, nines de primera comunió i nuvis al seu estudi fotogràfic del seu Villacarlos nadiu i se'n va haver d'anar a raure a Barcelona on han estat plenament acceptades les seves obres que arribaven avalades per les plasmacions del paisatge, l'arquitectura i els homes reals d'una Menorca real, no de la Menorca sofisticada de les urbanitzacions turístiques de ran de mar; vull dir d'un paisatge les imatges del qual són subjectes d'una publicitat interessada.

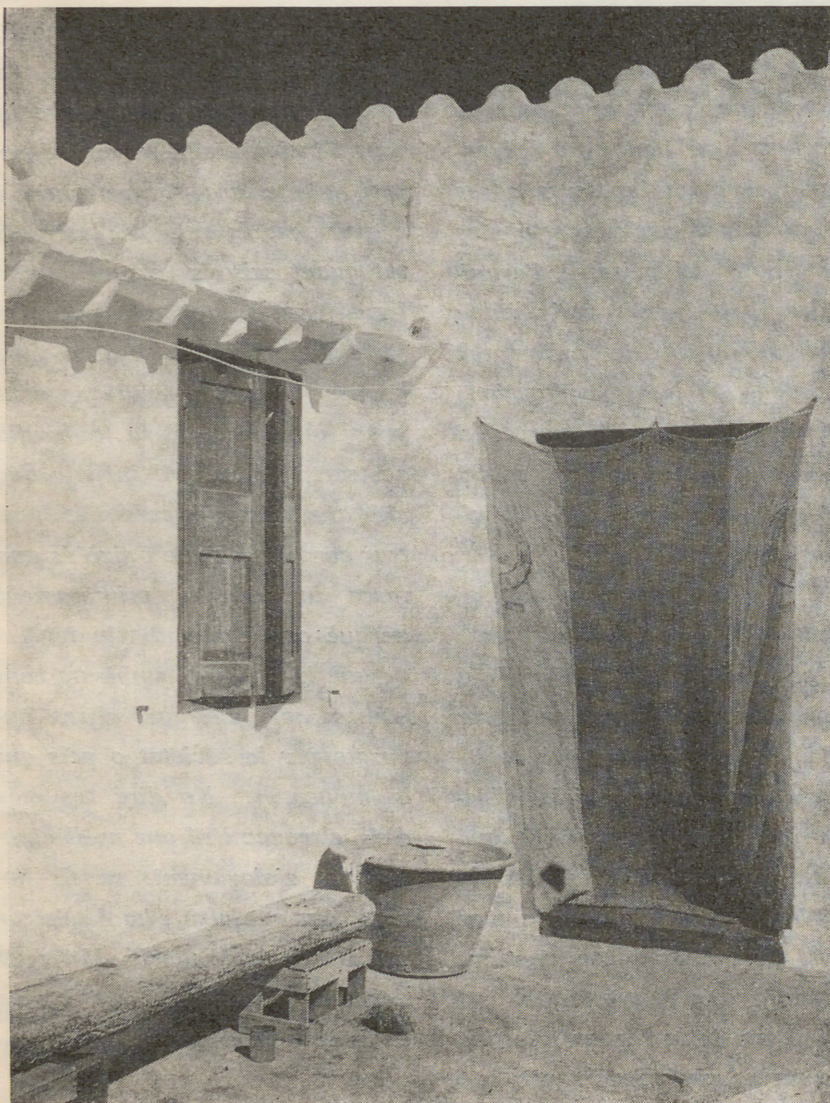
Serra d'Or, Imagen y sonido, Destino, Gaceta ilustrada, etc., etc. han publicat fotos d'en Toni Vidal i ara haurà sortit un llibre amb una trentena de fotos seves. Li vaig demanar si voldria col·laborar a LLUC, una revista que intenta agermanar la cultura de les Illes. També li vaig demanar quina cosa li agradava més en fotografia. D'allò primer em va dir que sí; de la segona qüestió: «Les meves preferències van cap

a la forma de viure de nosaltres, els homes. Això inclou treball, diversió i això, ja ho saps, és molt ampli. Naturalment que hi hem d'incloure allà on vivim, per tant m'interessa l'arquitectura i el paisatge; és a dir, m'interessa tot quant existeix, perquè també faria feina sobre com viuen les formigues. L'única cosa que no he fet, sense que negui que m'hi pugui interessar, és la fotografia abstracta, però, vull insistir que allò que més m'interessa és mostrar com viu l'home i això és una tasca inescotable; primerament perquè cap home no viu igual i perquè hi ha tants ambients com homes: uns d'elegits, altres imposats per la societat o pels qui la mouen...». No diré res més d'ell, el conec i sé que no li agraden els afalagaments ni els honors, diu que això s'ha de deixar pel dia de la jubilació. Li he de demanar perdó, per si l'he ofès en la seva modèstia.

TRES NOTES ARQUITECTONIQUES

FOTOS: Toni VIDAL

TEXTOS: Francina ORFILA

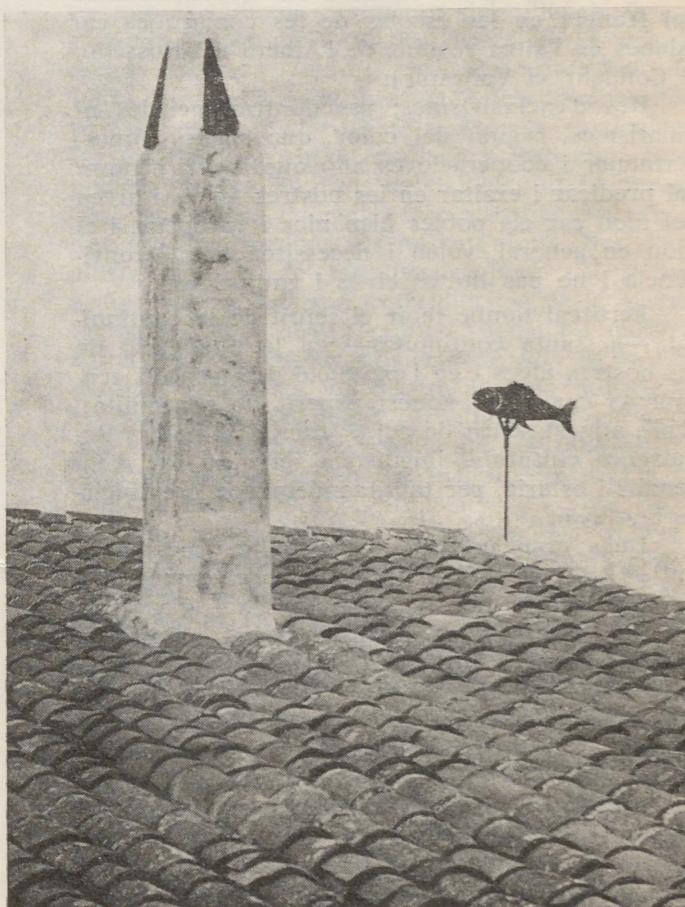
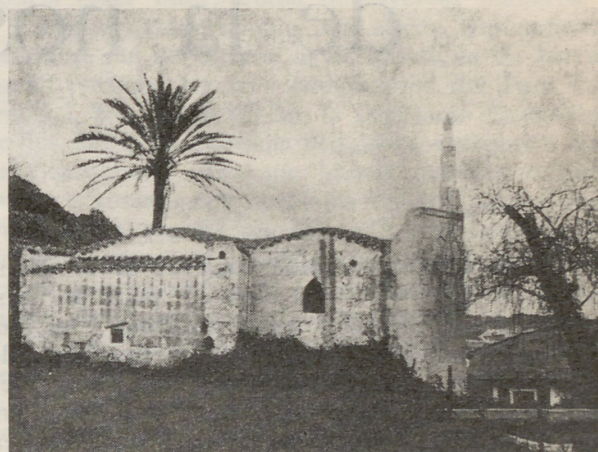
«Quintana» o clasta d'una casa d'un dels vint llogarrets menorquins. Es una casa humil, ens ho diu la cortina —un sac de sucre migpartit i un altre de patates cossits junts i nets— que contrasta amb l'enlluernament de les parets foranes emblanquinades cada primavera, quan ja no plou i abans que la calor de l'estiu faci caure la calç pellofa a pellofa. El tauló corcat que damunt dues caixetes de posar rajoles fa de banc, referma la humilitat de la caseta. El cossi i la blancor punyent de les parets i el canaló, són un senzill himne a l'extremada netedat de la dona menorquina i més que cap la pagesa; ella és l'encarregada del repoliment de la casa i de la roba. L'esnobisme que confon l'estètica amb el confort va semblant Menorca d'edificis «funcionals» quan la casa menorquina —funcional a les totes per obra d'intel·ligents manobres anònims, tan lligada al paisatge illenc— mereix amb tot mereixement el respecte a la seva supervivència i a l'expansió.

D'UNA MENORCA INSOLITA

Ermita de Sant Joan. (Vegeu l'ampliació de la nostra portada). Diuen que en aquest indret s'hi va dir la primera missa de la host d'Alfons el Liberal després de la batalla que havia de ser la de la conquesta de Menorca. Un lloc oblidat —no sabria dir perquè— a la rodalia de Maó. Els regalims de la teulada han deixat rastres de verdet. El fasser contrasta amb el desmai de la dreta. Una mà oberta amb força i un convit a l'enyor de les cavalcades medievals quan el dia del sant els regidors maonesos anaven a l'ermita per al cant de completes. El costum s'és perdut i l'ambient de ferma vellesa —uns anys ben duits, diríem— demana l'atenció humana. El silenci és trencat, poquíssimes vegades, pels piulets dels esbarts d'al.lotells que una tarda escadussera s'acosten pels voltants de l'ermita, suprem indret de les passejades escolars dels estudiants més menuts; i pels piulets dels esbarts d'ocells...

Aquest típic fúnebre menorquí —amb milers de germans escampats arreu arreu de les teulades de l'illa— és una fantasma geomètrica amb ulls triangulars ben segur que plens de sutge. O potser és un estrany bolet que ha crescut damunt les escates de l'esquena de la casa i, per contra, l'extrany penell —un peix arrovellat— no en té d'escates.

L'ensenyament sobre la base de la nostra llengua

per R. RÀFOLS I CAMÍ

Creim oportú continuar parlant de la necessitat ineludible —d'acord amb els principis cristians, les doctrines dels grans pedagogs i les mocions aprovades pel Bureau Internacional de la UNESCO—, que l'ensenyament en les nostres escoles i col·legis tingui per base la nostra llengua autòctona i vernacla. Sempre, amb el ben entès, que els nostres infants han d'ésser instruits, també, en el coneixement de la llengua i literatura castellanen en totes les escoles de Catalunya, València i Balears i en el coneixement del francès en les escoles de les comarques catalanes de l'altra vessant de l'Albera (el Rosselló, el Conflent, el Vallespir).

Res d'exclusivismes; res d'intransigències ni fanatismes, siguin del color que siguin. Amor, germanor i cooperació és allò que avui i sempre cal predicar i exaltar en les nostres terres i arreu del món car els pobles hispànics i europeus, i el món en general, volen i necessiten pau i convivència i no pas lluites civils i fratricides.

Però cal també tenir el sentit de la continuïtat —la santa continuïtat— en la divulgació de les nostres idees i en l'exposició dels nostres sentiments car sense aquest esperit de continuïtat, sense aquest sentit de perseverança, la nostra Renaixença cultural i lingüística seria un foc d'encenalls i estaria, per tant, condemnada a extingir-se ben aviat.

Dues gran notícies, de caràcter plenament optimista, volem avui posar en coneixement dels nostres lectors per tal que serveixin d'encoratjament i exemple en la difícil tasca de reivindicació cultural i lingüística. Una ens arriba d'un poble del Rosselló, tocant a la frontera política que separa i divideix Catalunya en dos trossos o sectors; el sector continental i el sector peninsular. Ens referim al poble de Cervera (Cervera de la Marenda, que els francesos en diuen Cèrberè). Tots els espanyols que hem entrat a França per via terrestre hem passat per aquest petit poble, «nascut de la connexió ferroviària entre

França i Espanya l'any 1886». Les paraules posades entre cometes les hem tretes de la pàgina 286 del volum II de la GEOGRAFIA DE CATALUNYA (editorial Aedos), que publica a Barcelona, i de la qual copiam, també, les ratlles següents: «La diferència de separació dels rails de les dues xarxes ha portat a l'organització d'un centre de trànsit. Cervera fou, doncs, al principi, una aglomeració filla del ferrocarril. Aquest caràcter, el conserva encara. Amb tot, l'organització d'una xarxa de carreteres com cal, amplemment millorada tant per la banda francesa com per la banda espanyola des de l'any 1955, provoca ara un trànsit de carretera molt important».

El Consell Municipal de Cervera, en sessió extraordinària del dia 17 de novembre de l'any passat, va prendre, per unanimitat, l'acord següent, segons llegim en la revista trimestral literària *Sant Joan i Barres* que escrita en la nostra llengua es publica a Perpinyà: «El Consell Municipal afirma el seu desig pregon que els infants del municipi tinguin la possibilitat d'aprendre el català. Sol·licita del senyor Inspector d'Acadèmia els mitjans tècnics per a realitzar un experiment de base d'acord amb les proposicions constructives fetes pel Sr. Edgar Faure, Ministre de l'Educació Nacional, a l'audiència acordada el 5 de Novembre de 1968, als delegats del Consell Nacional de Defensa de les Llengües i Cultures Regionals.»

Com tothom pot veure en la moció transcrita no hi ha un mot en contra de l'idioma francès; ni una paraula d'exclusivisme a favor de la llengua catalana. Queda sobreentès que els infants de la Catalunya continental o francesa deuen aprendre, saber i estimar l'idioma nacional la qual cosa no vol dir que hagin de menysprear i desconèixer l'idioma autòcton i natural de la terra. Ara sols manca que tots o la majoria dels Ajuntaments del Rosselló, Vallespir, Conflent i Cerdanya septentrional vulguin confirmar i revalidar

l'històric acord pres, per unanimitat, pel Consell Municipal de Cervera de la Marenda.

L'altra notícia sobre la qual també volem cridar l'atenció dels nostres lectors és filla d'un acord pres per la Diputació Provincial de Barcelona. Copiam, la notícia, de LA VANGUARDIA d'aquella ciutat, que la portava en l'edició del dia 21 de març d'enguany: «Cursos de catalán para inmigrantes. Organizados por la Diputación facilitan acelerar el conocimiento de la lengua. La Diputación de Barcelona ha organizado unos cursos de catalán para inmigrantes, con el fin de facilitarles el resolver el problema que pueda presentar el ambientarse en la nueva región donde han venido a fijar su residencia. Los cursos tienen mucho éxito y facilitan acelerar el conocimiento de la lengua de la región. La Corporación provincial ha patrocinado el curso de catalán en muchas de sus bibliotecas, habiéndose comprobado que se realiza en una positiva labor para la integración de los inmigrantes. Los cursos se hallan a cargo de profesores titulados, de uno y otro sexo, los cuales han coincidido al manifestar que el obstáculo mayor para los alumnos lo constituye su enfrentamiento con la G, la J, la Z y la S catalanas, que fonéticamente no tienen equivalencia en la lengua castellana. Los inmigrantes alumnos de las clases en catalán abonan solamente cien pesetas por todo el curso.»

Es una obra sumament plausible aquesta que porta a cap la Diputació barcelonina car demostra que els homes que regeixen aquella Corporació no volen l'extinció de la nostra llengua autòctona; no volen per a ella, «un crudo y fatal invierno...» Volen, pel contrari, que el català sigui apres per les masses d'immigrants procedents de les altres regions de la comunitat hispànica, i que aquestes masses, cada dia més nombroses, no siguin forasteres, lingüísticament parlant, dins del cos social de Catalunya. Que s'integrin econòmicament però també culturalment i espiritualment en la complexa vida catalana, caire o aspecte de la vida hispànica.

Tanmateix ens voldria saber que aquests cursos o cursets de català organitzats per la Diputació barcelonina, tenen lloc únicament a les poblacions de fora, a les petites ciutats de la *provincia*. A Barcelona ciutat, hi ha grans nuclis d'immigrants que necessiten també conèixer i assimilar el llenguatge autòcton i natural del país; que necessiten integrar-se. Està bé, molt bé, que

s'ensenyi el català als forasters que viuen a Berga, a Manresa, a Vic, a Manlleu, a Vilafranca del Penadès, a Sitges, a Vilanova i Geltrú, a Arenys de Mar, etc., però cal ensenyar-lo, també, als qui viuen a les nombroses barriades de la gran ciutat de Barcelona car del contrari es portaria a cap una obra bona, sí, però una obra incompleta, desequilibrada, coixa... Una obra fosca que podria ésser interpretada de diverses maneres...

Ara convindria que les altres Diputacions catalanes (la de Girona, la de Lleida, la de Tarragona) i també les tres Diputacions del País Valencià i, no caldria dir-ho, la Diputació Provincial de les Illes, realitzassin una obra cultural i docent semblant, obra que hauria d'ésser completada i coronada per un acord unànim de les vuit Diputacions provincials encaminat a demanar al Govern central de Madrid que l'ensenyament a les escoles primàries de les nostres terres, millor dit de l'àrea catalana-valenciana-balear de les nostres terres pirinenques-mediterrànies, ha de tenir per base el nostre idioma autòcton i vernacle car és necessari que el català sigui conegut gramaticalment per la nostra gent; no n'hi ha prou amb un coneixement superficial i fonètic.

Cal també, ni caldria dir-ho, que en les nostres escoles primàries s'ensenyi, així mateix, gramaticalment i científicament, la llengua castellana que és l'idioma majoritari dels fills de la comunitat hispànica. Tal com deïem en el nostre article anterior (LLUC, mes de novembre de 1968) el castellà és el més estès dels idiomes hispànics per la qual cosa té uns drets particulars i específics que cal reconèixer i respectar. Respectem sempre els drets dels altres i així tindrem una base moral i jurídica per a demanar i exigir que siguin respectats els nostres drets. Res d'exclusivismes ni de fanatismes, però cal vetlar sempre per la salvació i consolidació de la nostra llengua i de la nostra cultura, llengua i cultura d'una minoria importantíssima de fills de la Comunitat Hispànica. La nostra llengua autòctona i vernacla és certament un idioma de caràcter minoritari (tanmateix passen de set milions les persones que el parlen) però també té dret a la vida i a l'evolució.

Pau i convivència necessiten les nostres terres peninsulars i necessiten tots els pobles d'Europa, però aquesta pau i convivència cal fonamentar-les en disposicions dictades per l'amor i la cooperació; en lleis inspirades en la justícia i en els grans principis cristians i humanitaris.

ALACIUTAT DELS LLIBRES

Joan Alavedra:

L'EXTRAORDINÀRIA VIDA DE PAU CASALS

Els llibres blancs.

Ed. Proa. Barcelona, 1969.

En un bell volum de més d'un centenar de pàgines a gran tamany, il·lustrat amb moltes fotografies —algunes a dues pàgines senceres—, i escrit per a Gemma —una sensibilitat adolescent i intel·ligent que l'autor estima—, Joan Alavedra ha publicat aquesta biografia de Pau Casals en un prodigi d'estil i de bona literatura.

Joan Alavedra parla de Pau Casals com d'una temptació indefugible. No endebades va viure deu anys amb ell a Prada en temps difícils, compartint la mateixa taula i el mateix fogar. Ni endebades l'ha acompanyat en molts dels seus èxits i fou ell l'autor de la lletra del magne oratori *El Pessebre* amb què Casals ha donat la volta a tot el món. «Un dels artistes més coneguts, més admirats i més estimats», en dirà ja de bon principi Alavedra. «Gràcies al seu talent musical i al seu esforç, ha corregut triomfalment tots els països, ha tocat a les millors sales de concert d'Europa i d'Amèrica, ha estat rebut i complimentat per molts caps d'Estat, i li han estat concedits els més grans honors». «Toca tan bé i dona tanta expressió a les obres que interpreta, que el President Kennedy mateix l'incità a donar un concert en un saló de la Presidència dels Estats Units, és a dir, a la Casa Blanca, de Washington. I ¿saps què va dir, commogut, a Pau Casals —que ja tenia 84 anys!— quan va acabar de tocar la nostra cançó *El cant dels ocells*? —Ens heu fet sentir humils...» «La seva vida sembla una rondalla. Una rondalla en què hi ha de tot. Episodis alegres, episodis tristos i episodis gloriosos».

En vint-i-quatre capítols que desporten, a qui pot més, l'interès del lector, Joan Alavedra ens va contant aquesta rondalla de la vida de Pau Casals, fent-nos admirar el prodigi del seu art tant com la seva noblesa humana. El músic que ja de ben jove actuà a la cort de Madrid, i a París, humiliat injustament del professor Jacobs davant

els seus alumnes, li donà una lliçió de dignitat, i malgrat tot s'anà situant i guanyant una altíssima posició, més endavant seria el mateix qui, campió dels drets humans, es negaria a tocar a Alemanya i a Itàlia com a protesta contra Hitler i Mussolini per les seves campanyes antijueves, i es mostraria inflexible en un moment donat davant els oficials alemanys que en la invasió francesa l'anaren a trobar al seu domicili a Prada per temptar-lo i dur-lo davant mateix d'Hitler; i que amb una inflexibilitat igual refusà un banquet de Johnson, el president dels Estats Units, que li volgué oferir a la Casa Blanca, per mostrar-li així el seu disgust per la guerra del Vietnam; i que, afalagat amb motiu del centenari de Bach, rebé les millors propostes per dirigir «l'esdeveniment musical del segle» a Nova York, i ell, decebut de les democràcies que, havent guanyat la guerra, considerava que no complien les seves promeses, refusà la proposta. —«I si nosaltres venim a Prada?»— li preguntà inesperadament Schneider. A falta de local, s'haurien d'accontentar en celebrar el concert a l'església. I per sentir Casals —diu Alavedra—, perquè ell dirigís un festival Bach, que havia d'esser el més important del món, van fer-ho així. Orquestra i solistes anaren a la petita població. I quan hom anuncià el festival, quan per tots els continents es va saber que Pau Casals actuava, vingué a Prada gent d'Europa, d'Amèrica, de l'Índia, de Turquia, d'Austràlia, de la Xina, del Japó, d'Israel, de Síria, de Java, del sud d'Àfrica... —On aneu? —A França. —A quina ciutat? —Pau Casals! —Pels carrers estrets i senzills circulaven joves de tots els països de totes les races i colors. S'encabien pels hotels de Prada o pels dels voltants, per les cases particulars, àdhuc pels cotxes, és a dir, on podien».

L'estrena de l'oratori *El Pessebre* a Acapulco (Mèxic), en català, amb una orquestra d'un centenar de músics, quatre solistes mexicans i un de nordamericà, i un cor de prop de duescentes persones, així com la volta que aquest oratori ha anat donant per San Francisco de Califòrnia, San Juan de Puerto Rico, Assís, Florència, Tolosa del Lenguadoc, Buenos Aires, Budapest,

Atenes, Sant Miquel de Cuixà, Ginebra i Barcelona, i una infinitat de detalls més, són altres tants esdeveniments de l'extraordinària vida —d'aquesta vida de rondalla— de Pau Casals, que als seus noranta-dos anys dóna concerts, organitza festivals, dirigeix assaigs i noves audicions d'*El Pessebre*, i que no fa gaire anà a dirigir-lo a Memphis, la ciutat on van assassinar Luther King, «podríem dir, damunt la seva sang», perquè el crim monstruós quedàs transfigurat en el cant d'amor que aquell apòstol negre somiava.

Un llibre, aquest de Joan Alavedra, que contribuirà a difondre encara més l'admiració que s'ha ben guanyada l'extraordinari músic i compositor Pau Casals per tot el món, i que serà llegit amb extraordinària fruïció a tot arreu.

M. G.

Pere Quart:

BESTIARI

Ed. Proa. Barcelona, 1969.

Joan Oliver, que és —com si diguéssim— el doble de Pere Quart, va estampar en un pròleg al recull *Poesia* d'aquest, els següents conceptes: «Algú pretèn que la netedat gramatical, la correcció mètrica, la rima, la lògica i les restants formes de la legalitat tradicional en poesia, són altres tants enemics de l'encís el clima autènticament poètics. Jo crec que el remei és pitjor que la malaltia. Per aquest camí arribaríem aviat a la poesia intencional o de l'abstenció... I unes línies més avall, aclaria: «La poesia és, per damunt tot, un art d'intel·ligència que es nodreix de paraules intel·ligibles, l'ordenament de les quals presideix la raó poètica. El do d'expressar idees i descriure imatges per mitjà de la paraula segurament pecarà sempre d'insegur, de barroer, de tristament corruptible; però els homes, en la nostra altiva misèria, no podríem pretendre'n cap de més gloriós».

Sobre aquests cànons i aquest personal ideari de la poesia, Pere Quart ha bastit, amb ferma solidesa, la seva obra lírica que va de *Les decapitacions* passant per *Te-*

re de naufragis i Vacances pagades fins el seu darrer i actualíssim llibre *Circumstàncies*. Ja encapçalant *Terra de naufragis*, Joan Teixidor tot clamant contra els «antics conreadors d'illes màgiques» deia que «la veritat i la mentida tornaven a ésser essencials»; i Josep Ferrater Mora al frotispici de *Vacances pagades* assegurava que la poesia de Pere Quart «és, entre les que m'han arribat a les mans, una de les poques que no té palla ni brossa».

El seu recull *Bestiari* és, en aquest regne de coses essencials, de veritats ben pensades i ben dites, sense palla ni brossa, com una illa on campen l'humor i la ironia de bracet amb l'epigrama més ben construït. Cada bèstia —el cèrvol, el conill, la guineu...— té dedicat el seu petit poema, breu com un epitafi, amb una vivesa d'imatges esfereïdora, amb una puresa de conceptes verament cristal·lina, i tot sense que li manqui el do de la sorpresa, la gràcia com d'una aigua fugitiva entre miralleigs de somni.

Aquesta quarta edició del *Bestiari* —cada exemplar bellament relligat en tela— és impresa en paper de luxe, cada poema il·lustrat amb un dibuix de Xavier Nogués, i tot el llibre és com un estoig de dobles joiells artístics —il·lustracions i poemes—, tot ell ideat i presidit per la suprema norma del bon gust més exigent.

M. G.

Antoni Pérez Ramos:
EL OBISPO SALVÀ
Col. Angel. Mallorca, 1968.

El doctor Antoni Pérez Ramos, Pro-Vicari General de la diòcesi de Mallorca, és home de molts de cal·res, tots ells ben estimables. Amb aquesta biografia del bisbe Salvà ha demostrat la seva competència com historiador. És un llibre escrit sense barroquismes ni devotes consideracions, basat en testimonis de primera mà, que té la serenitat i l'encant de la veritat. A través de les seves pàgines, que —pels qui som tan afectats d'escrutar dins els racons de la història— són tan plaents com per a qualcú les d'una novel·la, es descobreix l'autèntica figura del bisbe Salvà, sempre movent-se dins el seu ambient, tan variat com la política del segle XIX.

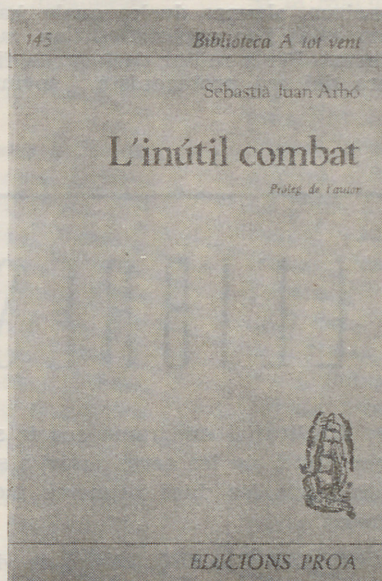
El bisbe Salvà fou, doncs, des de la seva joventut un esperit obert —llavors es deia liberal—, que s'apartà un poc dels motllos vells; mes sempre fou un home

recte, equilibrat, prudent, i inclinat a fer el bé. A més, era una persona cultíssima, que treballà durant molts anys silenciosament a Madrid i prengué part en treballs d'investigació històrica de gran envergadura. Per complement, fou sempre un sacerdot molt exemplar. Pels seus propis mèrits, més que per influències humanes, va ésser promogut a la mitra de Mallorca. El seu episcopat fou el propi d'un Pastor competent, ple de zel i caritat envers el seu ramat.

Mossèn Antoni Pérez Ramos, en fer reviure en aquest llibre la figura tan humana del bisbe Salvà, ha fet un bon servei a la història de Mallorca, que tots li hem d'agraïr, i molt particularment la vila d'Algaida d'on era nadiu l'il·lustre biografiat.

G. Munar

Sebastià Juan Arbó:
L'INÚTIL COMBAT
Biblioteca A tot vent, 145.
Ed. Proa. Barcelona, 1969.

Llegir la deliciosa prosa d'una novel·la de Sebastià Juan Arbó és, malgrat avui, un plaer que no canviariem encara per molts d'altres. Hi ha una gamma de sentiments fets de dolçor, tendresa, suavitat; hi ha uns recursos d'estil, esponjats de poesia; hi ha la tècnica narrativa de l'autor, tan pròpia de qui ha nascut amb el do de contar. Tot plegat fa que la seva obra us encisi des dels primers moments.

L'autor de *Terres de l'Ebre*, va escriure, ja pels temps un poc allunyats de la seva joventut, *L'inútil combat*, que si no fou la

primera en l'ordre de creació, sí ho fou en el de publicació. En un pròleg que precedeix aquesta novíssima edició —la tercera—, l'autor hi fa història d'aquella experiència publicitària i ens diu com amb el temps resolgué d'acoblar la primitiva obra publicada a l'obra que ara, alligonat per la crítica i l'experiència, ha desitjat que fos d'una manera més definitiva.

«Una novel·la feta de realitat i de somni» ens diu Sebastià Juan Arbó en el seu pròleg. Un bell casament, en efecte, entre això que ha de constituir una bona novel·la. Unes realitats tan humanes i uns somnis tan estremidament regalimants d'emoció com els sentim bategar tan sovint en la narració d'aquestes pàgines que les Edicions Proa posen de bell nou a les mans de tants de devots de les lletres de Catalunya.

M. G.

Antoni Seva:
ALACANT, TRENTA MIL
«PIEDS-NOIRS»
Col. Tres i Quatre, núm. 1.
València, 1968.

Antoni Seva ha prestat un notable servei a la investigació històrica i social amb la publicació d'aquest llibre referit a les emigracions de gent alacantina a l'Algèria, altre temps empesos per la més dura necessitat. La història, però, té les seves paradoxes, i els que un dia emigraren d'Alacant —d'uns determinats pobles i d'unes contrades concretes—, més andavant els seus fills emigrarien novament, per unes altres raons també dures, vers les terres d'origen. Això ha donat lloc a la denominació dels «pieds noirs» instal·lats de fa uns decennis a Espanya, amb la particularitat curiosíssima que si aquests espanyols s'instal·laren a l'Algèria sense abandonar-hi mai unes rels d'atavisme originari, ara aquests nous emigrats a Espanya tampoc no saben abandonar unes —diguem-ne— noves rels d'atavisme importades de la terra que acollí els pares llurs.

Malgrat que el seu títol fa una referència tan explícita als emigrats alacantins, el llibre resulta interessantíssim pels estudiosos dels problemes de les nostres Illes, car entre aquests emigrants n'hi figuren no pocs de Menorca i de Mallorca. «Les circumstàncies històriques —diu Antoni Seva, pàg. 31— que condicionaren l'emigració balear a l'Algèria són en bona part les mateixes que al país Valencià, però estan involucrades amb fac-

tors socials i econòmics netament peculiars». Un anàlisi bastant detallat d'aquests fets juntament amb la relació històrica dels mateixos, ens són abundantment servits, amb les cites d'estudis monogràfics on ha pouat l'autor les seves notícies, degudes a investigadors nostres de tanta vàlua intel·lectual com són Andreu Murillo —col·laborador d'aquesta revista LLUC— i del notable geògraf Bartomeu Barceló Pons.

M. G.

Fiodor Dostoievski:**L'ETERN MARIT****Biblioteca A tot vent, 144.****Ed. Proa. Barcelona, 1969.**

No deixa de cridar l'atenció que mentre les traduccions castellanes de la novel·la *Vetxni Muix* —*L'etern marit*— de Fiodor Dostoievski han estat realitzades sobre altres traduccions franceses o angleses, la literatura catalana pugui presentar una traducció feta directament de l'original rus, i la pugui presentar amb la ploma d'un traductor tan competent com és Francesc Payarols, traductor també d'altres obres de Turguènev, Tolstoi, Txèkhov, Saltikov, i Kuprin.

Com és sabut, *L'etern marit*, una novel·la amb sentors fortíssims de la raça i la vida russes, i escrita sobre un fons autobiogràfic que l'autor havia viscut, és una de les obres mestres de Dostoievski, escrita a Florència ara fa cabalment cent anys. Quan en 1870 la publicà, l'autor ja era conegudíssim al seu país per les seves obres *Humiliats* i *ofesos*, *La casa dels morts*, *Crim* i *càstig*, etc.

Malgrat els anys que ens separen de la seva primitiva publicació i del medi social i geogràfic que les feu concebre, les obres de Fiodor Dostoievski tenen avui, i tindran encara molt de temps, un alè inmarcescible, recolzat en el prestigi humaníssim de l'escriptor i de la literatura que els donaren vida. Es el privilegi de les obres immortals que suren enmig de tants de canvis de gust i de modes, que es fan llegir ací i allà, pels homes d'ahir i pels joves d'avui.

M. G.

Gabriel Llompарт:**GAETANO DA THIENE****Collectanea Theatina «Regnum Dei», vol. 24.****Mallorca, 1969.**

El P. Gabriel Llompарт, col·laborador de LLUC, és molt conegut entre nosaltres per les seves nombroses publicacions d'indole històrica, sempre erudites i agradables, particularment quan tracta d'iconografia sagrada o de folklore religiós. Ell sap arribar fins a l'arrel de les coses i ens descobreix racons inexplorats que tenen un veritable encís pels qui estimam les coses nostres. En aquesta obra nova que ens presenta, tot i essent tan seriosa, és el mateix de sempre, profunditzant fins a baix de tot.

No ha volgut pròpiament fer una biografia de sant Gaietà, sinó més aviat una semblança del mateix, com a reformador religiós, enmig de la turbulència del segle XVI, i hi estudia en detall la seva figura, la seva espiritualitat i la seva obra.

Aquest estudi està basat sobre les fonts més autèntiques que es coneixen, algunes de les quals havien estat poc explorades fins al present. Per a millor destacar la figura del seu protagonista, sovint

el relaciona amb altres reformadors de la seva època. De tot això en resulta un reformador molt simpàtic i —podríem afegir— molt actual. Mentre altres procuraven la reforma de l'Església denunciant a so de trompeta els defectes dels seus membres, Gaietà de Thiene la procurava més eficaçment per un altre camí: dins el silenci, amb el seu exemple, vivint personalment l'Evangeli i imitant sobre tot la pobresa i despreniment del Crist. Ell volgué reproduir dins la seva Ordre l'esperit de l'Església primitiva, mes dins els motllos de l'Església del seu temps: Evangeli i disciplina canònica. Les cases dels primers teatins eren morades de silenci i recolliment i palestres de virtuts. En elles es celebraven amb gran edificació dels feels els oficis divins i s'hi predicava amb molt de fruit la paraula de Déu. Eren oasis de fervor dins el vast desert del cristianisme insípid d'allavors, del qual deia un dels seus fustigadors —Joan Bta. da Crema— que «eren cristians de cerimònia, de pura estampa, o cristians sense Crist».

Tant de bo que aquest llibre del P. Llompарт, tan ben treballat, contribueixi a revifar l'esperit reformador de sant Gaietà de Thiene que tant de bé va dur a l'Església de Crist!

G. Munar

LLIBRES REBUTS

- L'Editorial Anagrama ens fa saber l'inici de les seves activitats i ens envia les dues primeres mostres:
  - **CESARE PAVESE, L'ofici de viure.** Traducció de Bonaventura Vallespina (Barcelona, 1969).
  - **JEAN PAUL SARTRE, Baudelaire.** Traducció de Bonaventura Vallespinosa (Barcelona, 1969).
- De L'Editorial Nova Terra:
  - **LLUIS M. XIRINACS, Secularitat i cristianisme.** Premi «Carles Cardó 1968» (Barcelona, 1969).
  - De la Colla Excursionística de Cassà de la Selva:
    - **JAUME DALMAU I CASANOVAS, Notes per a un estudi sobre els noms de lloc a Girona** (Cassà de la Selva, 1969).

Una evocació i algunes activitats

D'EIVISSA

Escrivim aquesta crònica el mes de juny en què es compleixen cent cinquanta anys de la naixença de Josep Maria Quadrado. També aquí, amb aquest motiu, volem recordar l'il·lustre escriptor menorquí que va dedicar a Eivissa i Formentera un bon nombre de pàgines força importants al llibre ISLAS BALEARES, on posa notes i afegeix capítols a la MALLORCA de Piferrer. Ja l'ampliació que el títol suposa, ens indica que els escrits eivissencs són obra del mateix Quadrado. En aquella segona meitat del segle XIX s'escriuen dos estudis fonamentals sobre les antigues Pitiüses. El que duu aquest mateix títol, LAS ANTIGUAS PITYUSAS, de l'Arxiduc d'Àustria Lluís Salvador, forma en l'edició castellana dos toms gruixuts, apareguts en 1886 i 1890. Entre les dues dates d'aquest treball geogràfic, social, econòmic, descriptiu, que compta amb el valuós document d'uns nombrosos i evocadors gravats, va sortir l'obra de Quadrado, que estudia sobretot la història i l'art i dóna unes visions, sovint encertades, de la naturalesa del país.

Són notables i penetrants la presentació de la ciutat, la pintura d'alguns dels seus barris, certes descripcions de paisatges illencs. És evident que Quadrado no era sols un investigador, un erudit: tenia una fina sensibilitat. És interessant de poder veure l'Eivissa de llavors a través de la literatura de l'època. Amb ploma un poc carregada, amb aquella construcció que usaven alguns al seu temps recerçant l'elegància castissa, amb ressons i prolongacions romàntics, Quadrado ens ofereix aspectes essencials i consideracions ben justes de l'illa. Com en aquests fragments que tract de traduir: «Eivissa es presenta de sobte, assentada en amfiteatre damunt d'un pujol i disposada en forma de pinya, que, com a producció indígena, és la semblança més òbvia i adequada, si hem de buscar-li'n alguna amb un objecte piramidal. No la cenyeixen entorn paral·lelament, com triple corona d'una tiara, els tres recintes tan anomenats d'una edat remota ençà; avancen i sobresurten dels ordres del caseriu, a diferents línies i altures, massissos i nus baluards, esglaiats en colossal graderia, fins a enfilarse al cim, on s'alcen agrupades la imponent i vetusta torre de la catedral i endins, menys visible, la de l'homeatge del castell. Eivissa està mancada de monuments, però tota la seva situació és monumental; feu-la retrocedir alguns segles o concebiu-la en condicions més puixants, i us recordarà Toledo, la reina del Tajo, amb l'avantatge que el seu

rosa dels VENTS

istme es troba voltat per l'ampla mar, en comptes de l'opaca estretor d'un riu. Ja que no les meravelles de l'art, posseeix en abundància els encants del pintoresquisme, i per a ser vista des de fora ofereix aspectes tan variats com vastes i rialleres perspectives per a veure de dins estant». Si la Marina i Dalt Vila queden ben observades i descrites, davant el barri de Sa Penya l'historiador mostra una completa incomprensió i només sap veure esquivades i misèria d'una banda, irregularitat capritxosa i antiestètica de l'altra. En aquest segon aspecte es va equivocar. «Aquí sí que el senyor Quadrado s'hi va ficar totalment de peus, amb la seva apreciació», escriu Baltasar Porcel. «Ja era un vell i no estava per les noves trotades estètiques, que endevinava confusament. Tres anys després, un altre escriptor illenc, Miquel dels Sants Oliver, admirava amb ulls nous la mateixa visió».

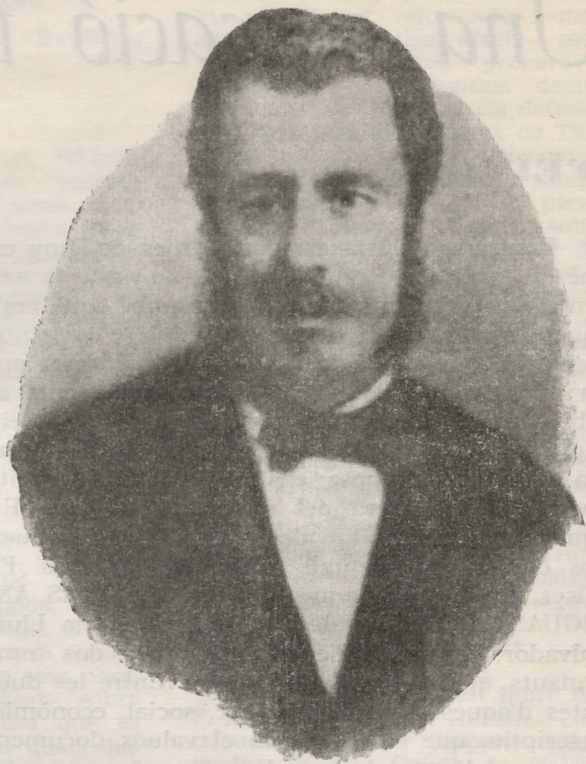
Quadrado excel·leix en l'apreciació i descripció de monuments. Si abans ha dit que Eivissa no en té, després s'entusiasma parlant de les murades, d'alguns carrers alts amb casals que conserven velles romanalles arquitectòniques, de les parts més nobles de la catedral, d'algunes antigues esglésies rurals. Davant les pedres dels segles XIV, XV i XVI experimenta l'animació del seu propi segle pels «records i bel·leses» de la terra. Ell mateix és un monument que, amb trencs i mig sepultat, encara s'aguanta majestuosament.

Pel que fa a la part històrica, hem de tenir en compte l'època, l'estat dels estudis històrics a casa nostra, la ideologia i la posició social de l'autor. Aquest era, però, un vertader historiador i va posar unes bases, va traçar unes línies generals a la història de les Pitiüses, que foren ben fructíferes. El mèrit és més gran si considerem que aquestes illes no eren les que més coneixia i que no els va poder dedicar gaire temps. El llibre ja fou escrit en la maduresa, però quedava en l'es-

perit de l'escriptor un fons romàntic que no deixa de ser suggestiu. L'estil, d'altra banda, ja resultava bastant afectat en 1888. La frase no trobava mai el punt i, amb tot, no és tan retòrica com sembla; sempre tractava de copsar unes realitats. L'obra té molts d'anys i, com és natural, s'ha hagut de completar i fins rectificar en diferents llocs. A Eivissa continuaren aquests treballs investigadors com Clapés, Fajarnés, Macabich i Costa. Bartomeu Escandell ha escrit sobre la necessitat d'orientar la història d'Eivissa amb principis moderns. No cal dir que la història antiga i l'arqueologia són, en els capítols que comentam, parts especialment superades; no tenen altre interès que el de permetre'ns veure què es creia llavors sobre aquests temes. Quadrado no podia anticipar-nos res sobre el grau d'avançament, la força i la diferenciació de l'Eivissa púnica ni acabar de comprendre les dades que ens en donen els autors clàssics. Davant uns mots d'un vers llatí, *victricem Ebusum*, es pregunta de què podia ser vencedora l'illa sinó de les ones.

A part d'alguns eivissencs, s'han ocupat de l'arqueologia púnica de l'illa, després de Quadrado, d'altres investigadors, començant pel també menorquí —o quasi— Vives i Escudero i arribant a Mañà; Tarradell, etc. Ultimament ha tornat a visitar Eivissa l'eminent arqueòleg de Sardenya —un altre important centre púnic— Prof. Barreca. En unes declaracions al diari local —11 de juny d'enguany— ha parlat de la riquesa del material arqueològic d'Eivissa, imprescindible per a qualsevol estudiós de la cultura cartaginesa. S'ha referit a la individualitat de les restes d'aquí, a la influència ibèrica, a la capacitat de fusió dels púnics amb l'element indígena, a l'interès dels vasos eivissencs per a la cronologia, a la vella topografia de la nostra ciutat, exemple típic d'urbanisme púnic...

Aquesta visita ens porta al món d'avui, a la cultura actual en llengua catalana, on la cançó té un paper vistós i una considerable força de difusió. Més i més si és de la qualitat que assoleix en Isidor Marí, del qual ens arriba el segon disc. Isidor hi canta les seves noves composicions «No m'esborrarei el cap», «Poeta», «Voldria fer una cançó» i «Ratolinet». Constatem un progrés notable en aquest disc, que ha estat presentat a la «II Setmana de la Cançó Testimoni».

Josep Maria Quadrado, benemèrit historiador de les nostres Illes, de qui enguany es commemora el 150 aniversari del seu naixement.

Ràdio Popular d'Eivissa ha començat a emetre uns interessants espais setmanals en la llengua del país. Els escriu i dirigeix, amb molt d'encert, el jove poeta i pintor Josep Marí. L'últim dissabte poguérem escoltar els seus comentaris sobre la nova cançó eivissenca, així com l'excel·lent intervenció d'Isidor, Joan Moreno i Mn. Josep Prats, que interpretaren les seves pròpies cançons. El dissabte anterior s'havien iniciat aquestes emissions radiofòniques amb unes consideracions sobre determinats aspectes de la poesia de l'illa, acompanyades d'uniques recitacions il·lustratives.

M. VILLANGOMEZ LLOBET

Electrofil

AISLANTS - CONDUCTORS - TERMOELECTRICITAT

Bartomeu Ferrà, 4 - Telèfon 21 42 55 - PALMA DE MALLORCA

DE MALLORCA

NOTICIARI CULTURAL

● **HOMENATGE A JOAN ALCOVER.** Amb motiu del cinquantesimari de la publicació dels **Poemes bíblics** de Joan Alcover, guardonats al seu dia amb el Premi Fastenrath als Jocs Florals de Barcelona, s'organitzà i tingué lloc el diumenge 18 de maig darrer un aplec d'entusiastes i admiradors de l'eximi poeta. Reunits a Miramar, assistiren a una missa que celebrà el P. Gabriel Llopart, religiós teatí, a la capella de la Trinitat. Tot seguit, en una de les sales de la senyorial possessió de Miramar —amablement cedida per la propietària senyora Lluïsa Vives Vda. de Ribas, qui assistia a l'acte juntament amb la seva filla— tingué lloc un acte commemoratiu amb un parlament llegit per Joan Pons i Marquès, i lectura de poemes a càrrec de Guillem Colom i Miquel Gayà. Va cloure l'acte don Pau Alcover, amb paraules d'agraïment i emoció per tots els assistents que tan devotament homenatjaven la memòria del seu pare.

● El Club «Blanquerna» de Manacor va celebrar al Port d'aquesta ciutat, la nit del 17 de maig, el seu anunciat certamen literari, amb un sopar en el transcurs del qual foren donats a conèixer els autors premiats. Damià Huguet i Jaume Pomar —collaboradors, un i altre, de la nostra revista—, obtingueren migpartit el Premi de Poesia. El premi de narració fou concedit a Oleguer Sarsanedes. En Bernat Vidal i Tomàs hi actuà de Mantenedor, pronunciant un bell discurs que publicam en edició original a les pàgines d'aquest número de LLUC.

El setmanari MANACOR del 24 de maig s'ocupà detalladament d'aquesta festa i publicà una in-

teressant entrevista amb En Damià Huguet.

● Sota l'organització i patronatge de la Societat d'Història Natural de les nostres Illes, es donà un cicle de conferències científiques a l'Estudi General Lullà, a càrrec de Bartomeu Barceló Pons, que disertà el 25 d'abril sobre «Natur-landschaft» i «Kulturkandschaft», a les Illes; de Guillem Matheu i Matheu, el dia següent, sobre l'origen de la vida a la terra —teories antigues i hipòtesis bioquímiques modernes—; de Joan Jaume, el 6 de maig, sobre origen i història de les races ramaderes a les Illes; de Guillem Colom i Ca-

sasnovas, el dia 19 següent, sobre la sedimentació juràssico-cretàtica vers els planells de Castella; i de Miquel Agustí, el dia 13, sobre evolució, situació actual i pervindre de la indústria de pesca a Mallorca. L'èxit coronà aquest cicle amb una assistència nombrosa de públic, interessat per aquesta alta manifestació cultural de la nostra Ciutat.

● Joan Muntaner i Bujosa, cronista oficial del Regne de Mallorca, erudit i publicista, ha mort a Palma el 23 de maig. Autor de diverses monografies i treballs històrics, era un d'aquells esperits que vetlen per l'amor i la cultura autòctones.

● Jaume Pomar ha estat doblement guardonat en el **III Concurs Literari** celebrat a Cassà de la Selva (Girona), com a finalista de Poesia pel seu treball **Història personal per a una terra**, i com a guanyador del Premi d'assaig pel seu treball **Llorenç Villalonga o la crisi d'un món**.

DE BARCELONA

UNA EXPOSICIÓ DE PREMSA CATALANA

Entre les moltes activitats culturals que podríem comentar, volem destacar-ne principalment una, de profundes significacions i amor a la nostra llengua. Ens referim a l'Exposició de Premsa Catalana.

Hi participaren prop d'unes 50 publicacions, entre elles la nostra revista LLUC. S'editaren 1.000 cartells que foren exposats als aparadors, via pública i centres cultu-

ral, anunciant aquest esdeveniment. S'editaren, endemés, 30.000 fulletons que foren tramesos a periodistes, editorials, agències de publicitat i altra gent a qui podia interessar l'exposició. La premsa de Barcelona contribuï a subratllar-ne la celebració i el seu sentit, i en donaren notícies i comentaris «El Correo Catalán», «Diario de Barcelona», «La Vanguardia», «El Noticiero Universal»

De Barcelona...

i «Tele/Exprés». També hi contribuïren les Ràdios amb trameses d'informació i entrevistes als organitzadors.

Per altra part, l'Exposició, volguent lligar l'activitat d'avui amb la d'ahir, va muntar uns aparadors-anunci a base de periòdics dels anys 1930, cedits pel senyor Joan Torrent, i de publicacions que, deixades ja d'aparèixer, mereixien en canvi un reconeixement públic.

Els principals actes consistiren: el dia 10 de maig, acte privat d'inauguració amb assistència de membres de la Junta d'Omnium Cultural, Publicitària Catalana, Cinc d'Oros i col·laboradors; el mateix dia al vespre, inauguració de l'Exposició amb assistència de la premsa, publicitaris i representants de diverses revistes; el dia 17 al vespre, a la seu de l'Omnium, reunió amb assistència de periodistes, representants de publicacions diverses i altres persones directament vinculades, que tenia per objecte el planteig de problemes actuals de la premsa i del seu futur; i el dia 18 al vespre, conferència del senyor Joan Anton Benach sobre el tema **Present i futur de la premsa catalana**, acte que tingué lloc al local del «Cinc d'Oros».

S'ha pogut constatar que aquesta Exposició ha estat principalment una presència i un motiu per donar a conèixer aspectes nous i interessants de la nostra cultura a persones que ni en sospitaven la seva existència.

Finalment, s'espera que aquesta Exposició pugui repetir-se a altres ciutats i llocs de Catalunya, i fins s'estudia la possibilitat de realitzar-la a Mallorca.

DEL ROSSELLÓ**ACTIVITATS CULTURALS**

En la nostra crònica del mes de maig donàvem compte de l'aparició d'un mensual bilingüe en francès i en català. Es veritat que no podem dir encara com prendrà aquesta publicació, i fins sospitam si vàrem donar la notícia una mica prematurament.

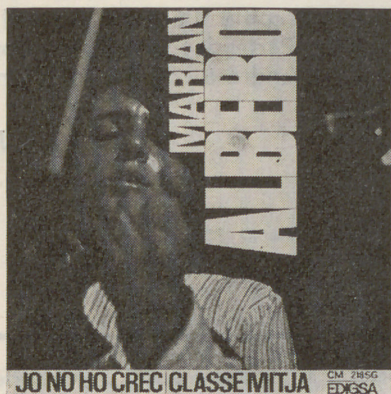
Volem, en canvi, donar compte de l'aparició d'un periòdic —trimestral, aquest— que, sota el títol **REVISTA CATALANA**, edita ara l'Institut Rossellonès d'Estudis Catalans. Només vos puc parlar encara del primer número, corresponent al primer trimestre d'enguany. Es d'un tamany més aviat petit, no arriba a 4art, amb 24 pàgines de text. Mes el seu aspecte i presentació és d'una sobrietat i dignitat força excel·lents. Du col·laboracions de René Lech Walter, Enric Guiter, Parote Denfel, Emili Foxonet, Josep Picó, Modest Sabaté i Lluís Desperamons. S'hi toquen temes que van de la política de regionalització als literaris, lingüístics, poètics i folklòrics.

Una altra publicació trimestral

en català, més extensa —44 pàgines, aquesta de tamany en 4art— la tenim amb **SANT JOAN I BARRES**. El número 37, corresponent a maig passat, du treballs de Joan Bernat, Pere Verdaguer, Felip Gardy, traduccions en català de poemes de Miguel Hernández, i una entrevista del Sr. Rabinovitch, director del Col·legi Científic Universitari. S'hi toquen temes de la Universitat de Perpinyà, de la indústria als Pirineus Orientals, de literatura occitana actual; i s'hi dóna compte d'un important acte celebrat a Ceret el 13 d'abril, a favor de la llengua.

Per als dies 20 al 29 d'agost d'enguany es prepara una Universitat d'Estiu que s'ha de celebrar a Prada sota el tema d'estudis **EL ROSSELLO AVUI I DEMA**, organitzada pel Grup Rossellonès d'Estudis Catalans (que edita **SANT JOAN I BARRES**) i el Grup Cultural de la Joventut Catalana. Com veuen els lectors de **LLUC**, inquietuds culturals al Rosselló —aquest bocí que fou del Regne de Mallorca— ara per ara no ens en falten.

MÓN DEL DISC • LA CANÇÓ

NOVETATS

RAIMON.

Discophon-Inici S-5037.

Cantarem la vida i Si em mor.

RAIMON.

Discophon-Inici S-5038.

Cançó de la mare i Diguem no.

RAIMON.

Discophon-Inici S-5039.

El País Basc i D'un temps, d'un país.

RAIMON.

Discophon-Inici S-5040.

Cançó de les mans i La nit. En total són vuit cançons conegudes, gravades novament, les que ara ens presenta la nova casa discogràfica de Raimon. La utilitat d'aquests discos es pot centrar en l'eficàcia que tenen per a popularitzar unes cançons determinades. Avui en dia Raimon és un dels cantants-autors més importants d'Europa. No aconsegueix èxits momentanis i comercials, però el seu públic incondicional va augmentant contínuament. Val a dir que cada disc es presenta amb una excel·lent portada i una tra-

ducció castellana de cada cançó: dues coses de lo més important. Puntuar aquestes, ara, podria ser una frivolitat.

SUBIRACHS.

Concèntric 47.710-A.

Si jo fos pescador i Deu-me una santa. Crec que són les dues millors peces del seu LP (extraordinari!). Per tant, aquest «single» podria fer-se molt popular. Cosa que, potser, no aconseguirà. Però el disc hi és i, amb ell, tota la qualitat de Subirachs musicant i cantant temes de Joan Salvat Papaseit.

SARDANES A LABAST/2.

Edigsa C.M. 321 L.

Joguina, Magdalena, Mercè i La meva alzina. Quatre sardanes per a ballar, completes. Per tant, no és d'extranyar que en el LP només hi figurin quatre títols ja que la durada de cada una és molt llarga.

VALIE.

Edigsa C.M. 226.

La vella de Wexford, Mary Hamilton, On va la noia tant bonica?, Camisa de franela grisa, On

ets, on ets Emmanuel! i Pensaments i roselles d'Escòcia. Cançons populars del món i una composició de la propia cantant.

CANTARELLES I JOCS DE FALDA.

Concèntric (sèrie Didó) 6079-UC.

Nou cançonetes per als infants. Ball manetes, Mà morta..., en un disc útil als pares. Un conjunt excel·lent.

LLUIS LLACH.

Concèntric 45.712-A.

Damunt d'una terra i Nit de somni. Dues composicions molt diferents i de qualitat. Llach és, ara, un dels millors elements de la cançó catalana.

SALOME.

Belter 22.275.

El cant dels ocells, Una música, Muntanyes regalades, Endreça, Tens la nit, M'agradaria, Per tu ploro, No em deixis mai, El rossinyol, Jo crec en tu, El clar país i Digue'm. Cançons de molt diferent procedència discretament interpretades. Potser aquesta mescla no és la més escaient. Malgrat tot el disc es pot escoltar.

GUILLERMINA MOTTA.

Visca l'amor!, **Setze cançons fetes sobre poemes amorosos des de anònims del segle XIV fins a Gabriel Ferrater**. Tria feta per Joaquin Molas. Guillermina Motta ha musicat i canta aquests versos en un intent desmitificador. Una de les novetats més interessants. LP brillant. Però per què aquest preu excessiu?

MARIAN ALBERO.

Edigsa C.M. 218 sg.

Classe mitja i Jo no ho crec. A la fi es publica un nou disc de Marian Albero! Dues cançons. Una firmada per Albert i, la segona, del mateix Albero. Un bon disc. Llàstima del lapsus entre aquest i el seu primer.

EL RIU D'OR.

Edigsa C.I. 31.

Amb la veu de Maria Pilar, text d'Emili Xerta i il·lustracions musicals de Manuel Oltra. **El riu d'or** és un conte d'Europa Central, estirià. Parla de justícia, de bondat i de tendresa. El disc n'és un resum.

J. M.

P osa-hi el dit

Aquesta vegada som nosaltres, que hi hem de posar el dit. Perquè en el número de maig en férem una com un cove.

Referint-nos a un excel·lent llibre sobre les nostres Illes, aparegut fa poc, dèiem literalment:

«Obres que en poques pàgines rellisquin fàcilment com aquesta, no n'hi havia cap».

Doncs bé, si consideram que segons el Diccionari català-valencià-balear el verb relliscar té quatre accepcions, dues directes (de les quals podem prescindir perquè evidentment no són aplicables al nostre cas) i dues en sentit figurat: a) passar ineficàçment, i b) caure en una falta, resulta que, sense voler, hem dit que l'obra en qüestió

és la que «en poques pàgines passa ineficàçment amb més facilitat», o, si ho preferiu, que «no n'hi cap que, en poques pàgines, caigui tan fàcilment en falta com aquesta». No hi ha dubte, i ara ho veim ben clar per a vergonya nostra: dir, d'un llibre, que «rellisca fàcilment» és tan sospitos i tan poc respectuós com dir-ho d'una dama.

En fi, que l'autor del llibre involuntàriament maltractat —que, volem repetir-ho, és una obra excel·lent i del tot recomanable— ens perdoni, i que ens perdonin també els lectors. D'ara endavant anirem més vius amb els malentesos semàntics. Mentrestant, ens consolarem amb allò d'ali-quando bonus dormitat Homerus...

Cròniques del Món i la Bolla

Cròniques

Llegint les velles cròniques hom oblida que viu en aquest segle XX dels invents meravellosos. Però és necessari que ens oblidem del segle XX i de les circumstàncies actuals si volem salvar la nostra ànima. Ens volatilitzaríem massa si oblidàvem els cavallers de l'Edat Mitjana, de la Renaixença, els poemes de l'Índia o l'existència dels mossàrabs mallorquins que degueren ser una bona gent pels molts noms de lloc —noms de Sants— que encara se conserven a la toponímia mallorquina.

—En Jove, ¿quin llibre dus davall el braç?

—*Blanquerna* de Ramon Llull.

—En Jove, t'aplauDESC pel bon gust. No oblidis els prous d'on véns; els prohoms que ens han engendrat.

Jo, entre tant, llegesc les cròniques carolíngies de Ramon d'Abadal, i els *Anales de Aragón* de Zurita, suara publicats pel Consell Superior d'Investigacions Científiques i que tan bé reproduïxen les grans Cròniques catalanes.

Després me'n vaig anar per un camí del bosc i vaig tenir la sort d'oblidar per una estona el malson de la televisió i la ràdio.

Els ocis i els llibres

—Me déieu que només llegieu enciclopèdies per manca de temps...

—Sí, i ara fulleig aquests llibres.

—Què és *La gran batuda* de Llorenç Villalonga?

—Estudis de psicologia contemporània.

—I *Pàtria ignorada*?

—La primera novel·la, plausible, del jesuïta Comas.

—I *País de neus*?

—Un gran llibre del Premi Nobel d'enguany.

—Us plau *Un sexo llamado débil*?

—Ja sabeu que jo som devot d'algunes obres de Martín Vigil.

—Aquests són el vostres ocis?

—Sí, i que poques vegades puc tenir-los...

—I els vostres estimats escriptors francesos?

—França encara és la capdavantera de la Literatura. M'agradaria ser francès...

—Malgré tout?

—Malgré tout!

Sobre el comunisme

Un professor ha dit: El comunisme és una idea cristiana «loquença». Aquesta frase sembla de Chesterton. Tots els béns produïts a la terra estan destinats a tots els homes. Dins aqueixa llei primària i absoluta és on solament poden inserir-se les apropiacions privades.

Però vet ací que fa uns quatre segles, el món cristià, amo de l'economia i la civilització, ha organitzat a Europa un regim que considera el profit com a motor essencial del progrés econòmic, la concurrència com a llei suprema de l'economia, la propietat privada dels mitjans de producció com un dret absolut, sense límits ni obligacions socials corresponents.

A la fi, la separació entre capital i treball s'ha convertit en la llei del món econòmic.

Mentre els cristians s'ocupaven —en idees i acció— en altres coses, Marx, fa més d'un segle, denunciava aquesta situació dramàtica. Les seves tesis filosòfiques i religioses són equivocades, però queda el fet de que la seva visió de les coses estava justificada. Bé que situada al marge d'una filosofia total de l'home, resulta desequilibrada, «loquença».

Història de Mallorca

Ha començat a publicar-se la novella *Història de Mallorca*, anunciada des de temps, amb la col·laboració d'importants investigadors i erudits, coordinats per l'infatigable Sr. Mascaró Pasarius. Des d'aquesta crònica volem saludar aquesta obra que ha de satisfer el desig que tots sentim d'una Història moderna i completa, amb tota la cura científica possible, i que fins ara no teníem. De Quadrado ençà ha passat molt de temps i convé renovar-se.

«Les quatre llunes»

Hem rebut *Les quatre llunes*, de Jaume Vidal Alcover, el darrer premi «Victor Català».

Trob en el llibre —d'un estil clar i que «canta» en mallorquí— diversitat d'escenaris, des de Mallorca i per tot l'ample món.

Gran cultura la de l'autor, se manifesta en la composició dels contes —que això és el llibre—, en les cites a punt, en la sensibilitat tota del conjunt, ben hodierna, de qui ha viatjat i llegit qualque cosa més que folklore insular.

Que hi ha coses esburbades? El món està malament, es veu, i avui la literatura, per bé o per mal, vol reflectir aquestes vivències.

Museu d'arts i oficis a Sa Granja, d'Esporles

Convidat pel director del Museu, Salvador Sanç, he volgut veure la plasmació original d'una idea que de temps me ballava dins el cap: la realització actual dels antics arts i oficis de Mallorca, a un lloc determinat i, naturalment, duita a terme d'una manera viva per menestrals i madones mallorquines. Puix que, a més dels balls —que ja tenen lloc a Valldemossa i a Selva, i mereixen lloança—, aquí, com en una reactualització, per gent salvada de la catàstrofe industrial, es relitzen operacions que constitueixen un museu etnològic vivent, des de la confecció de galletes, confitures, formatges, tests i olles, coques, vi i botes, etc. fins al teixit de draps, filatura de llana amb els procediments més antics del món, confecció d'estores, brodats de mocadors i tovalloles, treballs de fusteria, i una mala fi de coses que en aquest moment no record.

He quedat verament admirat de l'ordre, l'elegància, la perfecció amb què es realitza tot. Estan d'enhorabona els promotors i directors d'aquest museu vivent, i hi estan també tots els mallorquins pel goig de posseir una mostra tan variada de les arts del temps passat.

La llum de l'horabaixa

La llum de l'horabaixa mai no és tan polida com reflectint-se dins una sala vella. Les parets emblanquinades, tapades de quadres antics, els mobles senzills, pintats de verd, amb seient de bova, les cadires catalanes, les tauletes setcentistes, el trespol de guix, tot queda accentuat, sub-

ratllat per la suavitat de la llum ponentina. Si l'hivern reclama la grossa foganya, les finestres ben tancades i les cortines corregudes, la sala vol les llums suaus i horabaixenques de la primavera o de la tardor. Aquesta és una bona atmosfera per llegir un llibre francès del segle XVIII o *El llumí* de Llorenç Villalonga. No llegieeu Villalonga a una platja o a un bar pintat de colors bigarrats. Llegiu-lo més tots dins una atmosfera moderada, d'una elegància un poc «fanée», o dins els jardins de Raixa. Aquests jardins francesos de Raixa que contrasten amb l'aridesa nordafricana d'una bona part de l'illa de Mallorca.

Artà

Artà són les seves possessions i el seu paisatge. Des de Son Servera, viatjant en tren, i a la dreta les cales i el mar, tot ja muda. Una successió de muntanyoles verdejants, com si haguessin estat formades pel vent de la mar gran en temps antics, dunes florides, sota una llum hel·lènica, s'escampen fins a l'infinit. Cada passa vers la vida és una sorpresa nova. Cada racó té el seu encís.

El poble, senzill, està presidit per casals prestigiosos. Des de Sant Salvador hom veu tota la rogalia. El P. Ginard Bauçà m'ho mostra tot. Fa molts d'anys que habita en aquella contrada. Des d'allà, com des d'una miranda, el P. Ginard contempla moltes coses, molts esdeveniments, religiosos i literaris, i, amb la seva gran experiència, els comenta amablement o iradament. Segons.

Lo que el P. Ginard més estima —autor del *Cançoner Popular*, com tothom sap— són els mots sucosos, plens de vida i de saba de la nostra Llenya. I per això ha captat, com qui caça papallones, durant anys i més anys, les gloses mallorquines, que són una fontanella viva de la nostra riquesa lexical. Que Déu doni vida i esperança al P. Ginard per fer moltes més coses.

M. C.

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes

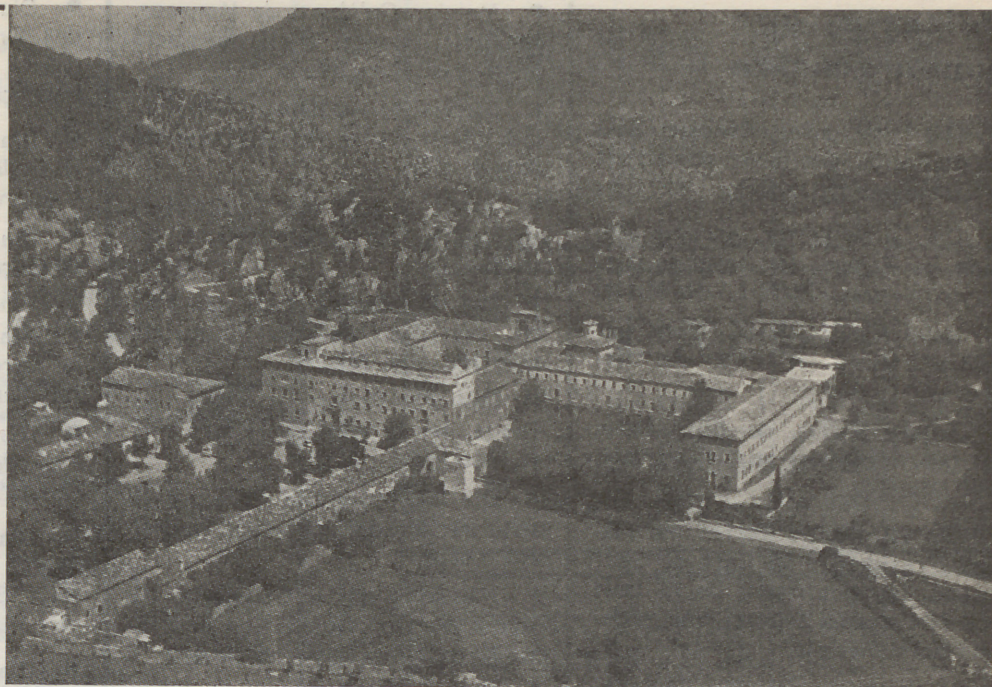
Guarch

Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

DINS

EL

COR

DE LA MUNTANYA

Reformes a la Basílica del Santuari de Lluc

Aquest passat hivern, des del primer de gener al 30 de març, el culte quedà suprimit dins la basílica per mor de les reformes que s'hi han fet. Reformes que han consistit principalment en l'aixampla i renovellament total del presbiteri, obertura de portals entre capella i capella dels costats per a un accés més còmode al cambril, i la construcció del nou paviment a la nau i a les capelles, tot ell de tarrassó emmarcat dins faixes de pedra calissa esmolada treta del Puig Major cap a Sóller. Igualment la calissa vermella verdosa amb aigües blanques, dels escalons i del cor del presbiteri fou treta del coster del Puig Galileu dins la possessió de Ca l'Amitger. Tota la pedra ha estat treballada a la marbreria Serra - Pujadas (de Ca'n Pelat), a Inca.

Per a la realització de les obres ha estat necessari desplaçar de la seva ubicació primitiva la sepultura dels col·legials que ha quedat dos metres més enllà cap al centre de l'església; el retaule del Sant Crist, suprimit les escaletes, ha quedat més al

fons de la capella; i la font del Baptisme ha quedat instal·lada dins la nova capella construïda on hi havia abans la cotxeria i més antigament el fossar de la parròquia. En aixecar el trespol vell de l'església, aparegueren nombroses sepultures. Dins la dels col·legials, amb les despulles dels quatre o cinc col·legials hi aparegueren dos parells de cancelles. Les altres fosses, quasi totes esbucades, foren terraplenades, no sense abans inspeccionar els restes, deixant ho al mateix lloc.

Al mur dret del presbiteri s'hi ha instal·lat un orgue electrònic per a l'acompanyament de l'escolania.

Les rajoles dels baixos de les parets han estat substituïdes per una postissada d'abedai obrada juntament amb la del baptisteri i els bancs del presbiteri a la fusteria de Ca'n Dolç, de Sóller.

Els projectes de la reforma foren realitzats als estudis de l'arquitecte Josep Ferragut (a. c. s.)

Pelegrins que donen gràcies

- Dia 9 de gener, Bàrbara Sansó, de Palma, per haver solucionat un problema de família.
- Dia 16 de febrer, Antònia Delgado, de Palma, per haver-se guarit un fill seu. Ofereix una Missa.
- Rafel Aguiló, de Sa Pobla, per favors rebuts, el cant del Te-Deum.
- Antoni Vallès, de Binissalem, pel guariment del seu fill Antoni, una Missa.
- Dia 23, Dolores Torres, de Màlaga i resident a la Cala de Sant Vicenç, pel guariment de la seva filla Maria dels Dolors, una cadeneta amb medalla.
- Dia 9 de març, els esposos Gimenez-Martorell, de Palma, per la curació d'una filleta de quatre mesos que sofrí meningitis, un anell i unes arracades.
- Dia 16, Maria Perelló Ramis, de Muro, per la curació d'una dolença a la cama, el cant d'un Te-Deum.
- Dia 23, Catalina Socias, de Sa Pobla, guarida d'una esclerosi mitral, ofereix un donatiu.
- Dia 8 d'abril, Maria Cayón, de Manacor, pel feliç naixement de la seva filla Maria Antònia, un anell d'or.
- Dia 9, Magdalena Pol, d'Esporles, per la protecció de la Verge, una Missa.
- Dia 13, Catalina Riutort, de Sa Pobla, pel recobriment de la salut, un Te-Deum.
- Francesca Crespí Riutort, de Sa Pobla, pel feliç neixement del seu primogènit, un Te-Deum.
- Miquel Nebot i Antònia Domenge, pel neixement del seu fill Joan, una Missa.
- Dia 20, Antoni Caimari Amer, de Sa Pobla, acompanyat de la seva esposa, per la curació d'un accident de treball en la perforació d'un pou, un Te-Deum.

- Melcion Gelabert, de Manacor, pel feliç resultat d'una operació quirúrgica, una Missa.
- Jordi Petro Alemany, de Palma, guarit d'una malaltia, una cadeneta d'or.
- Joana Rotger de Campomar, de Palma, per favors rebuts, un anell.
- Dia 21, Cecília Pons, de Palma, per l'èxit del seu fill en els exàmens, una Missa.
- Dia 22, Francesca Pujol, de Palma, per la salut de la seva mare, una salve.
- Dia 27, Francesca Coll, per la salut recobrada i diversos favors, una Missa.
- Miquel Salleras Company, de Palma, per la solució d'un problema personal, el seu agraïment.
- Antoni Corró Torrens i Maria Vives Ramis, esposos, de Palma, per la salut recobrada del seu fill Jaume, pugem a peu des de Muro.
- Maria Perelló, de Palma, acompanyada dels seus familiars, per la curació de la seva mare política Maria, una Missa.

Primeres comunions

- Dia 9 de març, Josep Tornila Amengual, de Pollença.
- Dia 19, Rafel March Cantallops, del Port de Pollença.
- El mateix dia, Mateu Forteza Capllonch, també de Pollença.
- Dia 13 d'abril, Joan Serra Crespí, de Sa Pobla.
- Dia 14, Maria Jesús Mestre Rosselló, de Sineu.
- Dia 27, Magdalena Salom Coll, d'Inca.
- Dia 28, Maria Antònia Ferriol Florit, de Sineu.

Matrimonis

- Dia 12 de gener, Miquel Perelló Coll, de Llubí, amb Marta Costé Vives, d'Alcúdia.

- Dia 5 de febrer, Martí Torrandell Orell, de Pollença, amb Magdalena Colom Mulet, també de Pollença.
- Dia 8, Martí Amengual Orell, de Pollença, amb Brigitte Walther, d'Aberwesel, Alemanya.
- Dia 16, Pere Cifre Cànaves, de Pollença, amb Francesca Cerdà Arrom, de Campanet.
- Dia 18, Albert Llobet Garcia, de Barcelona, amb Margarida Morey Cerdà, de Palma.
- Dia 27, Sebastià Avellà Galmés, de Santa Margarida, amb Antònia Salom Duran, de Palma.
- Dia 15 de març, Bartomeu Cerdà Pasqual, de Pollença, amb Aina Estades Llobera, de Pollença.
- Dia 19, Josep Ribas March, de Santa Margarida, amb Elisabet Carbonell Ximenis, de Maria de la Salut.
- Dia 8 d'abril, Antoni Bestard Borràs de Sóller, amb Margarida Llobera Sampol, també de Sóller.
- Dia 9, Miquel Forteza Forteza, de Maó, amb Maria Servera Bauçà, de Sóller.
- Dia 9, Jacint Rosselló Marroig, de Sóller, amb Francesca Maria Solivellas Mairata, de Caimari.
- El mateix dia, Pere Riera Grimalt, de Manacor, amb Joana Pasqual Mas, també de Manacor.
- Dia 14, Francesc Florit Vila, de Llubí, amb Maria del Carme Rosa Torres Tauler, de Tarragona.
- El mateix dia, Francesc Artigues Jaume, de Sineu, amb Joana Tugores Florit, de Sineu.
- Dia 16, Anil Kumar Bhardwaj, de l'Índia, amb Antònia Capó Marroig, de Campanet.
- Dia 19, Tomàs Gumersind Sampol Colom, d'Inca, amb Margarida Perelló Cladera, també d'Inca.
- Dia 28, Jaume Pallicer Lladó, de Calvià, amb Francesca Balaquer Grau, de Ceuta.

Perles de Manacor, S.A.

ALTA FANTASIA - PERLES - JOIERIA

Pl. Pius XII, 9 - Tel. 216548

PALMA DE MALLORCA

Telegrams: PERMASA

Casa Central: Pl. Rector Rubí, 8

Tel. 143 (3 línies)

MANACOR (Mallorca)

FAIXES REINA

Josep Tous Ferrer, 1 — Tel. 216033

PALMA DE MALLORCA

Fàbrica de Licors

Antoni Morey

LA BORSA DELS LICORS

Sant Josep, 15 — Tel. 69 — Binissalem

DAES

CONFECIONS I BRODATS

Colón, 32 - Tel. 211358

PALMA DE MALLORCA

D'UNA MALA FOTOGRAFIA

FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10

Davant la Diputació — PALMA

FILLA DE SEBASTIA FALCONER

MAGATZEM DE CORDERIA

ESPARDENYERIA

Sindicat, 66 - Tel. 222067 - Palma

CERERIA BARCELO

Ciris litúrgies per a la Santa Missa i

Exposició del Santíssim

C. dels Oms, 116 — Palma de Mallorca

Bar restaurant de Lluc i Hostal de la Font Coberta

Dos llocs pulcres i econòmics al servei dels pelegrins.

Cuina especial espanyola i francesa.

Salons esplèndids on hi són servits amb

PULCRITUD I ECONOMIA TOTA CLASSE DE DINARS, BERENARS, REFRESCS, etc

També s'hi preparen, si ho demanen, dinars per a EXCURSIONS, berenades, etc.

En un i altre lloc, servei de BAR - Serveis especials per a Noces i Comunionis.

NOTA. — Per a grans banquetes de noces, comunions, reunions, etc., convé avisar amb 48 hores d'anticipació.

RESTAURANT DE LLUC - Tel. 9

La Comissió de Litúrgia de Mallorca

acaba d'editar les partitures de les

PARTS DEL PROPI

de la

MISSA

”PAU ALS HOMES”

del P. Antoni Martorell

amb les distintes lletres per a les festes de Nadal, Pasqua, Ascensió, Apòstols, Immaculada Concepció i festes de la Mare de Déu, Tots Sants, Sant Josep i Confessors, Pentecostés, Corpus, i Crist Rei.

DEMANAU-NE EXEMPLARS A LES BONES LLIBRERIES